ORTODOKSİA
Ahlakî ve dinî resale
Müdiri mes'ul
MELETİOS LUKAKİS
Mahal idare
FENER RUM PATRİKHANESİ

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

Περιοδικὸν ἠθικοθρησκευτικὸν

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἔτος ΙΒ' — ΚΠολις. — Ἰούνιος 1937. — Τεῦχος 6.

Η ΣΤΕΨΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Δ' ΟΙ ΠΤΕΡΝΙΣΤΗΡΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΞΙΦΟΣ, Ο ΜΑΝΔΥΑΣ ΚΑΙ Η ΣΦΑΙΡΑ, Ο ΔΑΚΤΥΛΙΟΣ

Ὁ Δεκᾶνος τοῦ Ἀββαείου λαμβάνει τοὺς πτερνιστῆρας ἀπὸ τῆς ἁγίας Τραπέζης καὶ παραδίδει αὐτοὺς εἰς τὸν Λόρδον Μ. Θαλαμηπόλον, ὅστις γονυπετῶν ἐγγίζει δι' αὐτῶν τὰς πτέρνας τοῦ Βασιλέως καὶ ἐπιστρέφει αὐτούς. Ὁ συμβολισμὸς αὐτῶν σχετίζεται πρὸς τὰ ἱπποτικὰ τάγματα, τῶν ὁποίων, ὡς ἐκπροσωπούντων τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις τῆς Χώρας, ἀνώτατος ἄρχων εἶνε ὁ Βασιλεύς. Τίθενται δὲ ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης, ἵνα καταδειχθῇ ὅτι ἡ ὑπηρεσία τοῦ Βασιλέως καθιεροῦται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Δικαίου. Μετὰ τῶν ἄλλων βασιλικῶν ἐμβλημάτων ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἀκολουθίας φέρονται ἐπισήμως καὶ τίθενται ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης καὶ τέσσαρα ξίφη, ὧν τὸ σπουδαιότερον εἶνε τὸ «ξῖφος τοῦ Κράτους», δηλοῦν τὸ ἔσχατον δικαίωμα τῆς προσφυγῆς εἰς τὸ ξῖφος πρὸς τιμωρίαν καὶ πρὸς διεξαγωγὴν δικαίου πολέμου. Τὸ ξῖφος τοῦτο ὁ κομίζων ἀξιωματοῦχος παραδίδει εἰς τὸν Λόρδον Θαλαμηπόλον, ὅστις ἀποθέτει αὐτὸ ἐν τῷ Παρεκκλησίῳ τοῦ ἁγίου Ἐδουάρ-

δου καὶ λαμβάνει ἐκεῖθεν ἓν ἄλλο ξῖφος ἐν θήκῃ ἐρυθρᾷ, τὸ ὁποῖον καὶ παραδίδει εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀποθέτων αὐτὸ ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης εὔχεται: «Ἐπάκουσον ἡμῶν Κύριε, δεόμεθά Σου, καὶ καθοδήγει καὶ ἀντιλαβοῦ τοῦ δούλου Σου Βασιλέως ..... τοῦ περιζωννυμένου νῦν τὸ ξῖφος τοῦτο, ἵνα μὴ φέρῃ αὐτὸ εἰς μάτην ἀλλὰ χρῆται αὐτῷ, ὡς ὑπηρέτης Θεοῦ, εἰς τρόμον καὶ τιμωρίαν τῶν κακοποιῶν, προστασίαν δὲ καὶ ἐνίσχυσιν τῶν ἀγαθοποιῶν ἐν τῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ἀμήν». Εἶτα λαβὼν αὐτὸ ἀνὰ χεῖρας καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ὑόρκης, τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ Λονδίνου καὶ ἄλλων Ἐπισκόπων ἀποθέτει αὐτὸ εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῦ Βασιλέως καὶ λέγει «λάβε τὸ ξῖφος τοῦτο μετενεχθὲν ἐκ τῆς ἁγίας Τραπέζης καὶ παραδοθὲν Σοι διὰ χειρὸς τῶν Ἐπισκόπων, δούλων, εἰ καὶ ἀναξίων, τοῦ Θεοῦ». Ὁ Λόρδος Θαλαμηπόλος τότε περιζωννύει τὸν Βασιλέα διὰ τοῦ ξίφους, ὁ Βασιλεὺς κάθηται, ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος ἐξακολουθεῖ: «Τῷ ξίφει τούτῳ ἐπιτέλει δικαιοσύνην, στῆσον τὴν πρόοδον τῆς ἀνομίας, προστάτευσον τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν, βοήθει καὶ ὑπεράσπιζε χήρας καὶ ὀρφανά, τὰ πεπτωκότα ἀνάστησον, διόρθωσον τὰ ἐσφαλμένα, στήριξον τὰ καλῶς ἔχοντα καὶ ὑπηρέτησον πιστῶς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἵνα καὶ συμβασιλεύσῃς αὐτῷ ἀεὶ ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ». Εἶτα ὁ Βασιλεὺς ἀπεκδυόμενος τὸ ξῖφος καὶ προχωρῶν πρὸς τὴν ἁγίαν Τράπεζαν ἀποθέτει αὐτὸ ἐπ' αὐτῆς καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βασιλέως Ἐδουάρδου, τὸ δὲ ἕτερον ξῖφος ὁ ὀφφικιάλος, ὅστις ἀπ' ἀρχῆς ἐκράτει αὐτό, ἐξαγοράζων αὐτὸ ἀντὶ ποσοῦ τινος κατ' ἀρχαῖον ἔθιμον ἀνασύρει ἐκ τῆς θήκης καὶ οὕτω γυμνὸν φέρει αὐτὸ ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως κατὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἀκολουθίας.

Ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὁ Βασιλεὺς περιβάλλεται τὸ ἐπιτραχήλιον καὶ τὸν μανδύαν, ὁ δὲ Δεκᾶνος τοῦ Ἀββαείου λαμβάνων ἀπὸ τῆς ἁγίας Τραπέζης φέρει καὶ παραδίδει εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τὴν σφαῖραν ἐκ χρυσοῦ περιβεβλημένην κυκλικῶς εἰς τὸ μέσον καὶ ἄνωθεν ἐν εἴδει τόξου διὰ χρυσῆς ταινίας κεκοσμημένης δι' ἀδαμάντων. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ τόξου ὑπάρχει χρυσοῦς σταυρὸς κεκοσμημένος διὰ σαπφείρων, σμαράγδων, μαργαριτῶν καὶ ἀδαμάντων. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος παραδίδει καὶ τὴν σφαῖραν εἰς τὸν Βασιλέα. Τὰ ἄλλα τρία ξίφη, περὶ ὧν ἀνωτέρω ὁ λόγος, ἔχουσιν ὡσαύτως συμβολικὴν σημασίαν· τὸ ἓν ἐξ αὐτῶν, τὸ τῆς εὐσπλαγχνίας, ἔχει ἀμβλεῖαν τὴν αἰχμὴν καὶ φέρεται ἐντὸς τῆς θήκης αὐτοῦ· τὰ ἄλλα δύο ἀντιπροσωπεύουσι τὴν δικαιοσύνην τοῦ Βασιλέως πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν τ. ἔ. τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν. Ἡ σφαῖρα σημαίνει, ὅτι τὰ βασίλεια τοῦ κόσμου ἀπ' ἄκρου γῆς εἰς ἄκρον δέον νὰ γείνωσι τὰ βασίλεια τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ. «Περιβαλοῦ, λέγει ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, τὸ αὐτοκρατορικὸν τοῦτο ἔνσημον καὶ λάβε τὴν σφαῖραν καὶ ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐπενδύσει Σε διὰ γνώσεως καὶ φρονήσεως, διὰ μεγαλωσύνης καὶ δυνάμεως ἄνωθεν. Περιβαλέτω Σε ὁ Κύριος χιτῶνα δικαιοσύνης καὶ ἔνδυμα σωτηρίας· Καὶ βλέπων τὴν σφαῖραν ταύτην ὑπὸ τὸν Σταυρόν, μνημόνευε ὅτι ἡ οἰκουμένη πᾶσα διατελεῖ ὑπὸ τὴν δύναμιν καὶ τὸ κράτος Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν».

Εἶτα ἀκολουθεῖ ἡ περιβολὴ τοῦ δακτυλίου τῆς στέψεως. Ὁ δακτύλιος, ὁ ἱστορικὸς γαμήλιος δακτύλιος τῆς Ἀγγλίας, ἀνανεοῦται δι' ἕκαστον Βασιλέα, ἀλλὰ συνδέει αὐτὸν πρὸς τοὺς προκατόχους αὐτοῦ, διότι θεωρεῖται ἡ ἐπισφράγισις τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας. Ἀλλ' ὁ δακτύλιος εἶνε συγχρόνως καὶ «σύμβολον διαθήκης», ἔμβλημα τῆς ὑποσχέσεως τοῦ Βασιλέως, ὅτι θὰ φυλάττῃ τὰς ἐλευθερίας τῆς Χώρας, ἣν ὀφείλει ν' ἀγαπᾷ καὶ περιθάλπῃ μέχρις οὗ ὁ θάνατος χωρίσῃ αὐτούς.

Καὶ ἐπὶ πᾶσιν ὁ δακτύλιος εἶνε ἡ ἐπισφράγισις τῆς ἐπαγγελίας, ὅτι θὰ ὑπερασπίζῃ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ὡς αὕτη παρεδόθη τοῖς ἁγίοις καὶ διετηρήθη ἐν τοῖς συμβόλοις, ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, τῷ πολιτεύματι καὶ τοῖς μυστηρίοις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας. Ὁ δακτύλιος οὗτος εἶνε ἁπλοῦς χρυσοῦς κρίκος μετὰ πλατέος ἀδάμαντος φέροντος ἐπὶ σταυροῦ τὴν σφραγῖδα τοῦ ἁγ. Γεωργίου. Λαμβάνων ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τὸν δακτύλιον τοῦτον παρὰ τοῦ Θησαυροφύλακος περιβάλλει δι' αὐτοῦ τὸν τέταρτον δάκτυλον τῆς δεξιᾶς τοῦ Βασιλέως λέγων: «Λάβε τὸν δακτύλιον τοῦτον, τὸ σύμβολον τοῦ Βασιλικοῦ ἀξιώματος καὶ τῆς ἀμύνης τῆς καθολικῆς πίστεως. Καὶ ὡς σήμερον ἐπισήμως περιεβλήθης τὴν κυβέρνησιν τοῦ ἐπιγείου τούτου βασιλείου, οὕτω σφραγίσαι Σε Κύριος ἐν Πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας εἰς τὴν οὐράνιον κληρονομίαν καὶ βασιλεύσοις σὺν αὐτῷ, ὅς ἐστιν ὁ μακάριος καὶ μόνος Δυνάστης, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν».

Ε΄ Η ΣΤΕΨΙΣ

Μετὰ τὴν περιβολὴν τοῦ δακτυλίου ἐπακολουθεῖ ἡ παράδοσις τῶν Σκήπτρων. Εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ Βασιλέως, περιβληθεῖσαν χειρόκτιον ὑπὸ Ὀφφικιάλων, δίδεται τὸ πρῶτον τῶν Σκήπτρων, ῥάβδος χρυσῆ κεκοσμημένη διὰ πολυτίμων λίθων καὶ ἔχουσα εἰς τὴν κορυφὴν Σταυρὸν ἀδαμαντοκόλλητον στηριζόμενον ἐπὶ λαμπροτάτου ἀμεθύστου. Τὸ σκῆπτρον τοῦτο, τὸ σύμβολον τῆς Βασιλικῆς δυνάμεως καὶ δικαιοσύνης, ἴσως ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν λόγχην, ἥτις παρὰ τοῖς Ἀγγλοσάξωσιν ἦτο σύμβολον ἐξουσίας· ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀπὸ πρωϊμωτάτης ἐποχῆς τὸ Σκῆπτρον ἀδιαφόρως τῆς μορφῆς αὐτοῦ ἀναφέρεται πάντοτε ὑπάρχον. Εἰς δὲ τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ τίθεται τὸ πνευματικὸν Σκῆπτρον ἢ ἡ ῥάβδος δικαιοσύνης καὶ εὐσπλαγχνίας. Τὸ Σκῆπτρον τοῦτο εἶνε ὡσαύτως χρυσοῦν, ὀλίγον τι μικρότερον τοῦ προηγουμένου, κεκοσμημένον δι' ἀδαμάντων καὶ ἄλλων πολυτίμων λίθων, ἀπολῆγον δὲ εἰς σφαῖραν καὶ σταυρόν, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου κεῖται περιστερὰ μετὰ πτερύγων ἀναπεπταμένων, συμβολίζουσα τὴν εἰρηνοποιὸν ἐνέργειαν τοῦ ἁγ. Πνεύματος, οὗ τὰ ἑπτὰ χαρίσματα ἐπικαλεῖται ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ὡς τὴν πηγὴν Βασιλικῆς σοφίας καὶ ἁγιότητος. Παραδίδων τὸ σκῆπτρον τοῦτο ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἰς τὸν Βασιλέα λέγει: «Λάβε τὴν ῥάβδον τῆς δικαιοσύνης καὶ εὐσπλαγχνίας καὶ ὁ Θεός, παρ' οὗ πηγάζει πᾶς ἅγιος πόθος, πᾶσα ἀγαθὴ βουλὴ καὶ πᾶν δίκαιον ἔργον, κατευθύναι καὶ βοηθήσαι Σε ἐν τῇ διαχειρίσει καὶ ἐξασκήσει πάσης τῆς ἐξουσίας, ἥτις Σοὶ ἐδόθη. Ἔσο οὕτως εὐλογημένος, ὥστε νὰ μὴ ἦσαι νωθρός. Ἄσκει δικαιοσύνην, ἀλλ' οὕτως ὥστε νὰ μὴ λησμονῇς εὐσπλαγχνίαν. Τιμώρει τοὺς κακούς, προστάτευε καὶ περίθαλπε τοὺς δικαίους καὶ καθοδήγει τὸν λαόν Σου εἰς ἣν ὀφείλει νὰ βαδίζῃ ὁδόν». Μετὰ ταῦτα τίθεται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ αὐτοκρατορικὸν Στέμμα. Τὸ Στέμμα τοῦτο συνίσταται ἐξ ἀπειρίας πολυτίμων λίθων ἀνερχομένων εἰς 3,093. Ἓν μόνον πλατὺ ῥουβίνιον, ἀνάγον τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν Μαῦρον Πρίγκηπα τοῦ Crécy καὶ κοσμοῦν τὴν περικεφαλαίαν Ἑρρίκου τοῦ Ε΄ εἰς τὸ Agincourt καὶ ἴσως χρονολογούμενον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Φαραὼ στοιχίζει £ 110,000. Ἕτερος μέγας σάπφειρος λέγεται, ὅτι προέρχεται ἐκ δακτυλίου Ἐδουάρδου τοῦ Ὁμολογητοῦ, 16 ἄλλοι σάπφειροι, ἕνδεκα σμάραγδοι, 1,363 λαμπροὶ ἀδάμαντες, 1,273 ἐρυθροὶ ἀδάμαντες, 147 πλατεῖς ἀδάμαντες, 4 μεγάλοι μαργαρῖται καὶ 273 μαργαρῖται ἀποτελοῦσι τὸν διάκοσμον τοῦ Στέμματος. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἱστάμενος πρὸ τῆς ἁγίας Τραπέζης λαμβάνει τὸ Στέμμα ἀνὰ χεῖρας καὶ θέτων αὐτὸ ἐνώπιον αὐτοῦ λέγει: «Κύριε, ὁ στέφανος τῶν πιστῶν, εὐλόγησον, δεόμεθα, καὶ ἁγίασον τὸν

δοῦλόν σου τοῦτον.... τὸν Βασιλέα ἡμῶν καὶ ὡς ἔθηκας σήμερον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέμμα ἐξ ἀπέφθου χρυσοῦ, οὕτω πλήρωσον τὴν βασιλικὴν αὐτοῦ καρδίαν τῆς ἀφθόνου Σου χάριτος καὶ στεφάνωσον αὐτὸν δι' ὅλων τῶν ἡγεμονικῶν ἀρετῶν, χάριτι τοῦ αἰωνίου Βασιλέως Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Ἀμήν». Τοῦ Βασιλέως καθεζομένου ἔτι ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Βασιλέως Ἐδουάρδου, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἐπισκόπων καὶ τοῦ Δεκάνου τοῦ Ἀββαείου φέροντος τὸ Στέμμα προχωρεῖ πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ ἀποθέτει αὐτὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Ὁ λαὸς ἀναφωνεῖ «ὁ Θεὸς σώζοι τὸν Βασιλέα», οἱ Λόρδοι καί οἱ Ὁμότιμοι θέτουσιν ὡσαύτως ἐπὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν μικρὰ στέμματα, αἱ σάλπιγγες ἠχοῦσι καὶ τὰ τηλεβόλα τοῦ Πύργου τοῦ Λονδίνου ἐκπυρσοκροτοῦσι. Μετὰ τὸ τέρμα τῶν ζητωκραυγῶν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐξακολουθεῖ: «Στέψαι Σε ὁ Θεὸς στεφάνῳ δόξης καὶ δικαιοσύνης, ἵνα διὰ τῆς εὐλογίας ἡμῶν ἔχων πίστιν καὶ ποικίλην ἀγαθῶν ἔργων καρποφορίαν ἐπιτύχῃς τὸν στέφανον αἰωνίου βασιλείας διὰ τῆς χάριτος Ἐκείνου, οὗ ἡ βασιλεία εἰς τὸν αἰῶνα. Ἀμήν». Ὁ χορὸς τότε ψάλλει «Ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου· φύλαττε τὰς ἐντολὰς Κυρίου τοῦ Θεοῦ Σου καὶ πορεύου ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ».

ΣΤ' Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΑΓ. ΓΡΑΦΗΣ, Η ΕΥΛΟΓΙΑ, Η ΕΝΘΡΟΝΙΣΙΣ ΚΑΙ Η ΕΚΔΗΛΩΣΙΣ ΣΕΒΑΣΜΟΥ

Καθ' ἣν στιγμὴν τὰ τηλεβόλα στόλου καὶ στρατοῦ ἠχοῦσι καὶ τὸ Στέμμα τίθεται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Βασιλέως, ἡ ἁγ. Γραφὴ μετακομίζεται ἀπὸ τῆς ἁγίας Τραπέζης καὶ παραδίδεται εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, ὅστις πρὶν ἢ παρουσιάσῃ αὐτὴν εἰς τὸν Βασιλέα λέγει: «Χαριτόβρυτε Βασιλεῦ ἡμῶν, προσφερομέν Σοι τὴν Βίβλον ταύτην, τὸ πολυτιμότατον πρᾶγμα, ὅπερ παρέχει ὁ κόσμος οὗτος. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει σοφία· ἐν αὐτῇ εὕρηται ὁ βασιλικὸς νόμος· αὐτὰ εἶνε τὰ ζῶντα λόγια τοῦ Θεοῦ». Μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῆς ἁγ. Γραφῆς ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης ἐπακολουθεῖ ἡ εὐλογία ὡς ἑξῆς: Τοῦ Βασιλέως χρισθέντος καὶ στεφθέντος καὶ λαβόντος τὰ βασιλικὰ ἐμβλήματα, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εὐλογεῖ αὐτὸν ἐπισήμως καὶ ὅλοι οἱ Ἐπίσκοποι μετὰ τῶν ἄλλων Ὁμοτίμων συνοδεύουσιν ἑκάστην φράσιν τῆς εὐλογίας δι' ἑνὸς ἠχηροῦ καὶ ἐγκαρδίου» Ἀμήν. Ἡ εὐλογία ἔχει ὡς ἑξῆς: «Κύριος εὐλογήσαι καὶ διατηρήσαι Σε καὶ ὡς κατέστησέ Σε Βασιλέα ἐπὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, οὕτω καταστήσαι Σε εὐτυχῆ ἐν τῷ παρόντι βίῳ καὶ ἀξιώσαι Σε τυχεῖν τῆς αἰωνίου μακαριότητος ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ. Ἀμήν». «Δώῃ Σοι Κύριος καρποφορίαν γῆς καὶ εὐκράτους καιρούς, νικηφόρους στρατοὺς καὶ στόλους καὶ ἥσυχον αὐτοκρατορίαν. Σύγκλητον πιστήν, σοφοὺς καὶ εὐθεῖς συμβούλους καὶ ἄρχοντας, νομοταγεῖς Εὐγενεῖς καὶ εὐσυνειδήτους ἀστούς, εὐσεβῆ, λόγιον καὶ χρήσιμον κλῆρον, τιμίαν, ἐπιμελῆ καὶ ὑπήκοον Κοινότητα. Ἀμήν». Εἶτα ὁ Ἀρχιεπίσκοπος στρεφόμενος πρὸς τὸν λαὸν λέγει: «Αὐτὸς δὲ ὁ παντοδύναμος Θεὸς δῴη ἵνα ὁ Κλῆρος καὶ οἱ Εὐγενεῖς οἱ συνηγμένοι εἰς τὴν μεγάλην καὶ πανηγυρικὴν ταύτην τελετὴν καὶ σὺν αὐτοῖς σύμπας ὁ λαὸς τῆς Χώρας, φοβούμενοι τὸν Θεὸν καὶ τιμῶντες τὸν Βασιλέα, εὐσπλάγχνῳ ἐποπτείᾳ τῆς θείας προνοίας καὶ ἀγρύπνῳ προνοίᾳ τοῦ φιλαγάθου Βασιλέως ἀπολαύωσι διαρκοῦς εἰρήνης, δαψιλείας καὶ εὐημερίας χάριτι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, οὗ σὺν τῷ αἰωνίῳ Πατρὶ καὶ τῷ Θεῷ Ἁγίῳ Πνεύματι εἴη δόξα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν».

Εἶτα ἕπεται ἡ ἐνθρόνισις. Αὕτη εἶνε λείψανον ἐθίμου τῶν πρώτων χρόνων ὅταν

ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Ρωμαίων ἢ τῶν Γότθων ἀνεκηρύσσετο ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ τιθέμενος ἐπὶ ἀσπίδος παρουσίᾳ τοῦ λαοῦ. Τὴν ἀσπίδα ἀντικαθιστᾷ νῦν ὁ θρόνος. Ἡ σχετικὴ τελετὴ ἔχει ὡς ἑξῆς: Ὁ Βασιλεὺς μεταβαίνει εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ ἀναβιβαζόμενος ἐπ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, τῶν Ἐπισκόπων καὶ ἄλλων Ὁμοτίμων· καὶ ἀφοῦ ἐνθρονισθῇ ὅλοι οἱ μεγάλοι Ὀφφικιάλοι, οἱ βαστάζοντες τὰ ξίφη καὶ τὰ σκῆπτρα καὶ οἱ Εὐγενεῖς οἱ φέροντες τὰ ἄλλα βασιλικὰ ἐμβλήματα ἵστανται κύκλῳ τῶν βαθμίδων τοῦ θρόνου καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἱστάμενος πρὸ τοῦ Βασιλέως λέγει: «Στῆθι στερρῶς καὶ μένε ἀκλόνητος ἀπὸ τῆς ἕδρας καὶ τῆς θέσεως τοῦ βασιλικοῦ καὶ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος, ὃ ἐδόθη Σοι σήμερον ἐν ὀνόματι καὶ ἐξουσίᾳ τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ καὶ διὰ χειρὸς ἡμῶν τῶν ἐπισκόπων καὶ ἀναξίων δούλων τοῦ Θεοῦ· καὶ βλέπων ἡμᾶς προσεγγίζοντας τὸ θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ, εὐδόκησον, ἵνα φιλαγάθως συνεχίζῃς τὴν πρὸς ἡμᾶς Βασιλικήν Σου εὔνοιαν καὶ προστασίαν. Καὶ ὁ Παντοδύναμος Θεός, οὗ ἐσμὲν λειτουργοὶ καὶ οἰκονόμοι τῶν μυστηρίων αὐτοῦ, στηρίξαι Σου τὸν θρόνον ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα στῇ οὗτος στερεὸς πάντοτε, ὡς ὁ Ἥλιος πρὸ αὐτοῦ καὶ ὡς οἱ πιστοὶ μάρτυρες ἐν οὐρανοῖς. Ἀμήν».

Εἰς τὴν προτροπὴν αὐτὴν ἐπακολουθεῖ ἡ ἐκδήλωσις τοῦ σεβασμοῦ πρῶτον τοῦ Κλήρου ἐκπροσωπουμένου ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων. Εἶτα ὅλοι οἱ παρόντες Πρίγκηπες καὶ Ὁμότιμοι προσφέρουσι τὸν σεβασμὸν αὐτῶν πρὸς τὸν Βασιλέα δημοσίᾳ καὶ πανηγυρικῶς. Τότε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος πρῶτος γονυπετεῖ πρὸ τοῦ Βασιλέως, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν Ἐπισκόπων παραμένουσιν ἐν ταῖς θέσεσιν αὐτῶν καὶ ἐκδηλοῦσι τὸν σεβασμὸν αὐτῶν χάριν συντομίας ἀπὸ κοινοῦ. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος λέγει: «Ἐγὼ Κόσμο, Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας, ἔσομαι πιστὸς καὶ ἀληθὴς καὶ ὁμολογήσω πίστιν καὶ ἀλήθειαν πρὸς Σὲ τὸν Βασιλέα καὶ Κύριον καὶ τοὺς διαδόχους Σου Βασιλεῖς τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας. Καὶ ἐκτελέσω καὶ ὁμολογήσω τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Χωρῶν, ἃς ἀξιῶ κατέχειν παρὰ Σοῦ δικαιώματι τῆς Ἐκκλησίας. Εἴη μοι ὁ Θεὸς βοηθός». Εἶτα ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀσπάζεται τὴν ἀριστερὰν παρειὰν τοῦ Βασιλέως. Μετὰ ταῦτα προηγουμένου τοῦ Δουκὸς τοῦ Γκλῶστερ οἱ ἐξ αἵματος Πρίγκηπες ἐγειρόμενοι κατὰ σειρὰν ἅπτονται τοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Βασιλέως στέμματος καὶ ἀσπάζονται αὐτὸν εἰς τὴν ἀριστερὰν παρειάν. Τούτους ἀκολουθεῖ ἀφαιρῶν τὸ στέμμα αὐτοῦ εἷς ἐξ ἑκάστης τάξεως, τῶν Δουκῶν, τῶν Μαρκησίων, τῶν Κομήτων, τῶν Ὑποκομήτων καὶ τῶν Βαρώνων, γονυπετῶν πρὸ τοῦ Βασιλέως καὶ ὁμολογῶν ὑπακοὴν διὰ τῶν αὐτῶν λέξεων. Καθ' ὃν χρόνον ἐξακολουθοῦσιν αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ σεβασμοῦ ὁ χορὸς ψάλλει εἰδικοὺς ὕμνους διασήμων μελοποιῶν. Μετὰ τὴν λῆξιν τῶν ἐκδηλώσεων τὰ τύμπανα κροτοῦσιν, αἱ σάλπιγγες ἠχοῦσι καὶ ὅλος ὁ λαὸς ἀνακράζει: «Ὁ Θεὸς σώζοι τὸν Βασιλέα, ζήτω ὁ Βασιλεύς, ζήτω ὁ Βασιλεὺς εἰς τὸν αἰῶνα».

Ζ' Η ΣΤΕΨΙΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ, Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΑΙ Η ΘΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ὡς ὁ Βασιλεὺς οὕτω χρίεται καὶ στέφεται καὶ ἡ Βασίλισσα, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου θέτοντος τὸ στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς καὶ λέγοντος: «Λάβε τὸν στέφανον τῆς δόξης, τῆς τιμῆς καὶ τῆς χαρᾶς. Καὶ ὁ Θεός, ὁ στέφανος τῶν πιστῶν, ὅς διὰ τῶν χειρῶν ἡμῶν τῶν ἀναξίων Ἐπισκόπων θέτει σήμερον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς Σου στέμμα ἐξ ἀπέφθου χρυσοῦ, αὐτὸς πληρώσαι τὴν βασιλικήν Σου καρδίαν διὰ

τῆς ἀφθόνου αὐτοῦ χάριτος καὶ στεφανώσαι Σε δι' ὅλων τῶν ἡγεμονικῶν ἀρετῶν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ καὶ δι' αἰωνίου εὐφροσύνης ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ἀμήν». Τῆς Βασιλίσσης στεφθείσης ὅλαι αἱ Εὐγενεῖς ἐπιθέτουσι τὰ στέμματα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν καὶ τὰ ἄλλα κοσμήματα δίδονται εἰς χεῖρας τῆς Βασιλίσσης ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Ἡ ὅλη τελετὴ τῆς στέψεως κέντρον αὐτῆς ἔχει τὴν Θείαν Εὐχαριστίαν. Ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς ἀκολουθίας ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Βασίλισσα διερχόμενοι διὰ τοῦ χοροῦ τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ διευθύνονται πρὸς τὸ θυσιαστήριον οὐδαμῶς προσέχοντες εἰς τοὺς ἐπιγείους αὐτῶν θρόνους μέχρις οὗ προσευχηθῶσιν ἐκεῖ πρὸ τοῦ Βασιλέως τῶν Βασιλέων, οὕτω καὶ νῦν πρὶν ἢ ἐξέλθωσιν εἰς τὰς ὁδούς, ὀφείλουσι νὰ ἐκδηλώσωσι τὸν σεβασμὸν αὐτῶν πρὸς Ἐκεῖνον, ὅστις ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς Θείας Εὐχαριστίας κατέλιπεν ἡμῖν ἀνάμνησιν τῆς ἀγάπης αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Βασίλισσα ἀποθέντες τὰ σκῆπτρα αὐτῶν κατέρχονται τῶν θρόνων καὶ χωροῦσι πρὸς τὰς βαθμῖδας τοῦ θυσιαστηρίου. Ἐκεῖ ἀποθέντες τὰ στέμματα αὐτῶν γονυπετοῦσιν, ὁ δὲ Βασιλεὺς ὡς ἄλλος Μελχισεδὲκ προσφέρει ἄρτον καὶ οἶνον εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, ὅστις εὐλαβῶς ἀποθέτει αὐτὰ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου καλύπτων διὰ λινοῦ καλύμματος. Εἶτα ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εὐχόμενος, ὅπως ἐνισχυθῇ ὁ Βασιλεὺς εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν βαρέων αὐτοῦ καθηκόντων, εὐλογεῖ καὶ καθαγιάζει αὐτά. Ἡ πρᾶξις αὕτη τῆς προσφορᾶς τοῦ Βασιλέως ἡ ἄλλως καλουμένη ἀναφορά, ἀποτελεῖ οὐσιῶδες στοιχεῖον τῆς Θείας Εὐχαριστίας καὶ ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Βασίλισσα αὐστηρῶς ἐκτελοῦντες τὴν σχετικὴν διάταξιν τοῦ Τελετουργικοῦ προσφέρουσι σινδόνα ἢ ἐπένδυμα τῆς ἁγίας Τραπέζης εἰς ὄγκον ἢ ράβδον χρυσοῦ ἰσοβαροῦς πρὸς μίαν λίραν. Οἱ μόνοι κοινωνοῦντες τῆς Θείας Εὐχαριστίας εἶνε ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Βασίλισσα, οἱ δύο Ἀρχιεπίσκοποι, ὁ Δεκάνος τοῦ Westminster Abbey καὶ πέντε ἐκ τῶν βοηθῶν Ἐπισκόπων τ. ἔ. δέκα πρόσωπα ἐν ὅλῳ. Ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Βασίλισσα μετὰ τὴν Θείαν κοινωνίαν ἐπαναθέτουσι τὰ στέμματα καὶ λαμβάνουσιν ἀνὰ χεῖρας τὰ σκῆπτρα αὐτῶν. Μετὰ τὴν Θείαν Εὐχαριστίαν ψάλλεται, ὡς συνήθως, ἡ Δοξολογία ὑπὸ τοῦ Χοροῦ, ὁ δὲ Βασιλεὺς ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ, τεσσάρων Ὀφφικιάλων φερόντων τὰ ξίφη καὶ προπορευομένων, κατέρχεται τοῦ θρόνου φέρων τὸ στέμμα καὶ κρατῶν τὰ σκῆπτρα ἐν χερσὶ μεταβαίνει εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ «θεάτρου» καὶ διερχόμενος διὰ τῆς Νοτίου θύρας εἰσέρχεται εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ ἁγ. Ἐδουάρδου. Τὰ βασιλικὰ ἐμβλήματα κρατούμενα ὑπὸ Λόρδων συνοδεύουσι τὸν Βασιλέα εἰς τὸ παρεκκλήσιον, ἐνῷ ἡ Βασίλισσα κατερχομένη ὡσαύτως τοῦ θρόνου αὐτῆς εἰσέρχεται εἰς αὐτὸ διὰ τῆς Βορείου θύρας φέρουσα τὸ σκῆπτρον αὐτῆς ἐν τῇ δεξιᾷ καὶ τὴν ἐλεφαντίνην ράβδον ἐν τῇ ἀριστερᾷ Ἐν τῷ παρεκκλησίῳ πρὸ τῆς ἁγίας Τραπέζης ὁ Βασιλεὺς παραδίδει τὸ σκῆπτρον μετὰ τῆς περιστερᾶς εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, ὅστις ἀποθέτει αὐτὸ ἐπὶ τῆς ἁγ. Τραπέζης. Ὡσαύτως ἀποτίθενται ἐπ' αὐτῆς διὰ χειρὸς τοῦ Δεκάνου οἱ πτερνιστῆρες καὶ ἡ ράβδος τοῦ ἁγίου Ἐδουάρδου. Εἶτα ὁ Βασιλεὺς ἀποδύεται τὸν Αὐτοκρατορικὸν τοῦ Κράτους Μανδύαν περιβάλλεται τὸν Ἐρυθρόχρουν καὶ φορῶν τὸ Αὐτοκρατορικὸν αὐτοῦ Στέμμα λαμβάνει παρὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εἰς τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ χεῖρα τὴν Σφαῖραν. Ἐφεξῆς οἱ Βασιλεῖς διερχόμενοι διὰ τοῦ χοροῦ μεταβαίνουσιν εἰς τὴν Δυτικὴν πύλην τοῦ Ναοῦ, ὁπόθεν εἰσῆλθον, φέροντες τὰ στέμματα αὐτῶν. Ὁ Βασιλεὺς ἐξέρχεται φέρων εἰς τὴν δεξιὰν αὐτοῦ τὸ ἔχον τὸν Σταυρὸν Σκῆπτρον καὶ εἰς τὴν ἀριστερὰν τὴν Σφαῖραν, ἡ δὲ Βασίλισσα φέρουσα ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς τὸ Σκῆπτρον

μετὰ τοῦ Σταυροῦ, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ τὴν ἐλεφαντίνην ῥάβδον μετὰ τῆς περιστεράς, οἱ δὲ Ὁμότιμοι φοροῦντες τὰ στέμματα αὐτῶν.

Μετὰ τὴν στέψιν ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Βασίλισσα ἐπιβαίνοντες βασιλικῆς χρυσοποικίλτου ἁμάξης συρομένης ὑπὸ 6 ἵππων διέρχονται τὰς κυριωτέρας ὁδοὺς τοῦ Λονδίνου καὶ καταλήγουσιν εἰς τὸ Παλάτιον τοῦ Bukingham, τοῦ Στρατοῦ παρατεταγμένου καθ' ὅλην τὴν διαδρομὴν καὶ τοῦ λαοῦ θεωμένου τὴν μεγαλοπρεπῆ παρέλασιν ἀπὸ ἐξεδρῶν, αἵτινες κατεσκευάσθησαν πολυπληθεῖς ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ ἢ καὶ ἀπὸ τοῦ πεζοδρομίου ἢ τῶν πρασιῶν τῶν καταπρασίνων πάρκων.

† Ο ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΕΠΙ ΤΗι ΠΡΟΣΕΧΕΙ ΑΠΟΦΟΙΤΗΣΕΙ ΝΕΩΝ ΤΕΛΕΙΟΔΙΔΑΚΤΩΝ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

Μετὰ χρηστῶν τῶν ἐλπίδων ἀπολύει μετ' ὀλίγον εἰς τὴν κοινωνίαν ἡ ἐν Χάλκῃ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τοὺς ἐφετεινοὺς τελειοφοίτους αὐτῆς. Ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον ἑπταετίαν γαλουχηθέντες οὗτοι τῷ νάμκτι τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἄλλης κατὰ κόσμον ὑγιοῦς ἐπιστήμης, ἐλπίζεται ὅτι θὰ προέλθωσιν εὐσυνειδήτως καί ἀνενδότως ἐπὶ τὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν πιστῶν, ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον προώρισεν αὐτοὺς ἡ ἁγία Ἐκκλησία ἡμῶν, ἔργον μὲν δυσχερὲς καὶ ἐπίμοχθον, πλὴν ἅγιον καὶ εὐγενές. Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ὁμιλῶν περὶ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἀποστολῆς τῶν διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, ἀποφαίνεται οὕτως: «αὕτη μοὶ φαίνεται ἐπιστήμη ἐπιστημῶν, ἄνθρωπον ἄγειν τὸ πονηρότερον καὶ πολυτροπώτερον τῶν ζώων».

Καὶ πάντοτε μέν, μάλιστα δ' ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν, ἐν καιρῷ τόσης ὑλοφροσύνης τοῦ κόσμου, ἡ ἀποστολὴ τοῦ διδασκάλου τῆς Ἐκκλησίας καθίσταται δυσχερεστέρα, διότι πρὸς πάντας ἔχει νὰ δώσῃ «λόγον τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος» καὶ νὰ παραμυθήσῃ τοὺς ὀλιγοψύχους τῇ καρδίᾳ, ἰδίᾳ ὅμως νὰ ὑπεραπολογηθῇ τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν, ἃς πρόρριζα ἀγωνίζεται νὰ καταρρίψῃ ἡ κορυβαντιῶσα ἀπιστία καὶ ὑλοφροσύνη, ἀποτολμῶσα ἀναίδην καὶ ἐπιζητοῦσα ἀναφανδὸν νὰ καταπνίξῃ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὑπόστασιν τῆς ἁγίας ἡμῶν θρησκείας, τῆς ἐγκλειούσης τὸν ὡραιότερον πολιτισμόν, πολιτισμὸν αἰώνων.

Ἐντεῦθεν πρόδηλος καθίσταται ἡ μεγάλη σημασία τῆς ἀποστολῆς τοῦ ποδηγέτου τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς· δὲν ἀρκοῦσι μόνον αἱ γνώσεις ἀλλὰ

πρέπει νὰ ἐμφορηθῇ οὗτος ὑπὸ ἁγίου ἐνθουσιασμοῦ, ὑπὸ ἀποστολικῆς ἀγάπης πρὸς τὴν νοσοῦσαν κοινωνίαν, αὐτὸς οὗτος δι' ὅλου τοῦ βίου αὐτοῦ ἐπιμαρτυρῶν καὶ ἐπιμαρτυρούμενος ὅτι ἔχει ἤδη ἀναγεννηθῇ εἰς τὰ διαυγῆ νάματα τῆς ἰδεολογίας τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως, μὴ συσχηματιζόμενος ταῖς συνηθείαις καὶ ἀρεσκείαις τοῦ νῦν αἰῶνος «ὅπως ἂν φανῇ τοῖς ἀνθρώποις» μόνον, εἰς ἀνυπολόγιστον ζημίαν πάντοτε τῶν ὅσα ἐμόχθησε καὶ ἐδιδάχθη ἐν τῇ τροφῷ Θεολογικῇ Σχολῇ. Διότι αὕτη ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν κόσμον, οὐχὶ ἵνα συμφρονῇ ταῖς κλίσεσι καὶ ἀδυναμίαις αὐτοῦ, ἀλλ' ὅπως ἀναγεννήσῃ αὐτὸν εἰς τὰ ὑψηλὰ ἰδεώδη τοῦ Χριστιανισμοῦ, μετεγγίσῃ κάτι ἀπὸ τὴν ἀκήρατον διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου, μεταφέρῃ αὐτὸν πλησίον τῶν πνευματικῶν θησαυρῶν τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Ὅ,τι λείπει ἀπὸ τοὺς κληρικοὺς σήμερον, δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ ἀποδειχθῇ ἐνταῦθα. Διότι πλήρως κατανοεῖται ὑπὸ πάντων ἡ ἀνάγκη τῆς βαθείας ἐπιγνώσεως τῆς ἀποστολῆς τῶν κληρικῶν. Ἡ κοινωνία ἐπιθυμεῖ νὰ εἶναι περισσότερον εὐχαριστημένη ἐκ τοῦ κληρικοῦ· διατυποῖ πάντοτε ἀπαιτήσεις καὶ ἀξιώσεις ἐν ἱκανῷ μέτρῳ δικαίας, εἰς ἃς ὀφείλει νὰ ἀνταποκριθῇ μὴ ἀδιαφορῶν τὸ παράπαν πρὸς τὰς κρίσεις τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ προσεκληρώθη, μηδὲ παρέχων οἱανδήτινα ἀφορμήν, ὥστε ὡς ἄλλη τις θλιβερὰ ἐπῳδὸς νὰ ἀκούηται τὸ γραφικόν: «ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι» (Α΄ Τιμοθ. στ΄ 5).

Ἐὰν διὰ πάντα ἀπόφοιτον οἱασδήποτε ἀνωτέρας σχολῆς δὲν πρέπει νὰ ἀκούηται ὅτι ἐπλήθυνε μὲν ἡ γνῶσις καὶ ἡ μόρφωσις αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν διεισέδυσεν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, δὲν τὸν ἀνεκαίνισε, δὲν τὸν ἀνεγέννησε, δὲν τὸν ἀπέδωκε τόσον ἱκανόν, ὅσον ἔπρεπε εἰς τὴν ἀναμένουσαν αὐτὸν κοινωνίαν, πολὺ περισσότερον τοῦτο ἐφαρμόζεται διὰ τὸν ἀπόφοιτον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Ἐννοεῖται ὅτι τὸ κακὸν τοῦτο αἰτίαν ἔχει ὄχι τὴν ἐκθρέψασαν αὐτὸν πνευματικὴν τροφόν, ἡ ὁποία καὶ πρᾶξιν καὶ θεωρίαν θέτει εἰς κίνησιν καὶ ἐφαρμογὴν ὑπὲρ τῶν τροφίμων αὐτῆς, ἀλλ' αὐτὸν τοῦτον τὸν τρόφιμον, ὅστις δὲν ἀφίνει ἑαυτὸν ἐλεύθερον καὶ ἥσυχον καὶ ἀνεπηρέαστον, ὥστε νὰ διαπλασθῇ τὸν χαρακτῆρα, νὰ διαμορφωθῇ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὴν ψυχήν, κατὰ τρόπον ἀνταποκρινόμενον εἰς τὴν ἱερὰν αὐτοῦ ἀποστολήν.

Πόσον ὁμολογουμένως θὰ ἀποβῇ τὸ ἔργον του εὐχερές, ὅταν θὰ παύσῃ ὑφισταμένη δι' αὐτὸν ἡ ἔλλειψις αὕτη! Τότε ὁ πολὺς κόσμος, ὁ καλὸς κόσμος, δὲν θὰ μένῃ ἀδιάφορος πρὸς τοὺς μεμορφωμένους, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ καλοὺς κληρικούς, τότε θὰ συγκινῆται ἀληθῶς ἀπὸ τὴν παρουσίαν αὐτῶν, τότε δὲν θὰ κατακρίνῃ αὐτοὺς «ὡς ξηρανθεῖσαν συκῆν», ὡς γηράσαντας πρὶν ἢ νεάσωσιν, ὡς ξηρανθέντας πρὶν ἢ ἀναθάλωσι! Πλανᾶται

ὁ κληρικός, ἐὰν νομίζῃ ὅτι θὰ τηρήσῃ τὴν ἐμπρέπουσαν θέσιν ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ πληρώματος, φυλάττων μόνον ξηρούς τινας τύπους κοινωνικῶν ἐθιμοτυπιῶν καὶ μεταχειριζόμενος ὡραίας λέξεις κενὰς περιεχομένου. Τοὐναντίον δὲ θὰ κερδίσῃ πολύ, ἐὰν κατορθώσῃ νὰ διΐδῃ τὸν πόνον τῆς χριστιανικῆς ψυχῆς καὶ σπεύσῃ εἰς ἀνακούφισιν αὐτῆς, ἐχούσης ἀνάγκην νὰ μάθῃ ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν της τὰ χριστιανικὰ ἰδεώδη, καθιστάμενα ἀναντιρρήτως ὡραιότερα, ἐφ' ὅσον θὰ ἐφαίνοντο πραγματοποιούμενα ἐν τῷ κατ' ἰδίαν καὶ τῷ δημοσίῳ βίῳ αὐτοῦ τούτου τοῦ κληρικοῦ.

Πρὸς ἐπιτυχίαν ὅλων τῶν ἀνωτέρω πρέπει νὰ ἐμπνευσθῶσιν οἱ νέοι τῆς χάριτος λευῖται, νὰ ἐνθαρρυνθῶσιν ἐπὶ τὸν ἀγῶνα, τὸν τόσῳ κλεινὸν καὶ ἱερόν, ἵνα μὴ ἄλλως ἡ ἀποστολὴ αὐτῶν θεωρηθῇ ἄσκοπος καὶ ἀποτυχοῦσα, μάταιοι δὲ κριθῶσι καὶ οἱ κόποι καὶ αἱ προσπάθειαι τῆς Σχολῆς ἐν πρώτοις, ἔπειτα δὲ καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἀμφότεραι δὲ θὰ λογισθῶσιν εὐτυχεῖς, ἐὰν θὰ ἐπιτύχωσι νὰ ἐνθουσιάσωσι τοὺς ἀπολυομένους τῶν μαθητικῶν ἑδωλίων καὶ ἀποδυομένους εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα καὶ εὐγενῆ προορισμὸν ὅστις ἀναμένει αὐτούς.

† Ο ΜΕΓΑΣ ΑΡΧΙΔΙΑΚΟΝΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΟΥΣ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥΣ Κ/ΠΟΛΕΩΣ

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 94)

Δ' Περιληπτικὸς χρονολογικὸς κατάλογος

(ιη' αἰών)

53) ***Γαβριὴλ Δ'***	μέσα Αὐγούστου 1702 — 17 8/βρίου 1707.
54) ***Νεόφυτος Ε'***	περὶ τὴν 20 8/βρ. 1707 — ***«ἐπατριάρχευσεν ἕως ὀνόματος μόνον»***.
55) ***Κυπριανὸς Α'*** (α')	πιθανῶς περὶ τὴν 25 8/βρ. 1707 — πιθανῶς περὶ τὰ τέλη Μαΐου 1709.
56) ***'Αθανάσιος Ε'***	πιθανῶς περι τὰ τέλη Μαΐου 1709 — ἀρχὰς Δ/βρ. 1711.
57) ***Κύριλλος Δ'***	ἀρχὰς Δ/βρ. 1711 — ἀρχὰς Ν/βρ. 1713.
— ***Κυπριανὸς Α'*** (β')	ἀρχὰς Ν/βρ. 1713 — 28 Φεβρ. 1714.
58) ***Κοσμᾶς Γ'***	28 Φεβρ. 1714 — 23 Μαρτ. 1716.
59) ***Ἱερεμίας Γ'*** (α')	περὶ τὴν 23-25 Μαρτ. 1716—20 Ν/βρ. 1726.
60) ***Παΐσιος Β'*** (α')	20 Ν/βρ. 1726 — μέσα Σ/βρ. 1732.
— ***Ἱερεμίας Γ'*** (β')	15 Σ/βρ. 1732 — μετὰ τὰ μέσα Μαρτ. 1733.
61) ***Σεραφεὶμ Α'***	μετὰ τὰ μέσα Μαρτ. 1733 — τέλη Σ/βρ. 1734.
62) ***Νεόφυτος ΣΤ'*** (α')	27 Σ/βρ. 1734 — Αὔγουστος 1740.
— ***Παΐσιος Β'*** (β')	Αὔγ. 1740 — μετὰ τὰ μέσα Μαΐου 1743.
— ***Νεόφυτος ΣΤ'*** (β')	μετὰ τὰ μέσα Μαΐου 1743 — Μάρτ. 1744.
— ***Παΐσιος Β'*** (γ')	Μάρτιος 1744 — 28 Σ/βρ. 1748.
63) ***Κύριλλος Ε'*** (α')	28 Σ/βρ. 1748 — τέλη Μαΐου 1751
— ***Παΐσιος Β'*** (δ')	τέλη Μαΐου ἢ ἀρχὰς Ἰουνίου 1751 — ἀρχὰς Σ/βρ. 1752.
— ***Κύριλλος Ε'*** (β')	ἀρχὰς Σ/βρ. 1752 — 16 Ἰανουαρίου 1757.
64) ***Καλλίνικος Γ'***	16 Ἰανουαρ. 1757 — 22 ἢ 24 Ἰουλ. 1757.
65) ***Σεραφεὶμ Β'***	22 Ἰουλίου 1757 — 26 Μαρτίου 1761.

66) ***Ἰωαννίκιος Γ'***	26 Μαρτίου 1761 — 21 Μαΐου 1763.
67) ***Σαμουὴλ Α'*** (α')	24 Μαΐου 1763 — 5 Ν/βρ. 1768
68) ***Μελέτιος Β'***	5 Ν/βρ. 1768 — πιθανῶς 11 Ἀπρ. 1769.
69) ***Θεοδόσιος Β'***	11 Ἀπρ. 1769 — πιθανῶς 16 Ν/βρ. 1773.
— ***Σαμουὴλ Α'*** (β')	17 Ν/βρ. 1773 — 24 Δ/βρ. 1774.
70) ***Σωφρόνιος Β'***	24 Δ/βρ. 1774 — 8 8/βρ. 1780.
71) ***Γαβριὴλ Δ'***	8 8/βρ. 1780 — 29 Ἰουνίου 1785.
72) ***Προκόπιος Α'***	29-30 Ἰουνίου ἢ 1 Ἰουλ. 1785 — 30 Ἀπρ. 1789 [154]).
73) ***Νεόφυτος Ζ'*** (α')	1 Μαΐου 1789 — 1 Μαρτίου 1794.
74) ***Γεράσιμος Γ'***	3 Μαρτίου 1794 — 19 Ἀπρ. 1797.
75) ***Γρηγόριος Ε'*** (α')	19 Ἀπρ. 1797 — 18 Δ/βρ. 1798.
— ***Νεόφυτος Ζ'*** (β')	19 Δ/βρ. 1798 — 17 Ἰουνίου 1801.

76) ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Δ'

Νεοφύτου Ζ', «τῆς χρείας οὕτω καλεσάσης, δι' ὑψηλοῦ βασιλικοῦ προσκυνητοῦ ὁρισμοῦ ἀπομακρυνθέντος καὶ ποιησαμένου παραίτησιν» ἐκλήθη ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ΚΠόλεως ὁ μητροπολίτης Νικαίας ***Καλλίνικος*** κατὰ ***Ἰούνιον 1801***. Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἡ παραίτησις τοῦ Νεοφύτου χρονολογεῖται ἀπὸ *17* ἰ. μηνὸς καὶ ἔτους, ὅπως εἶνε γνωστὸν ὅτι ἡ ἐκλογὴ τοῦ Καλλινίκου διεξήχθη αὐθημερόν. Ἡ πατριαρχεία αὐτοῦ διήρκεσε μέχρι τῆς *22 Σ/βρ. 1806*, ὅτε ὑπέβαλε παραίτησιν περιέχουσαν «τάς αἰτίας, τὸ γῆρας αὐτοῦ δηλονότι καὶ τὰς πυκνὰς ἀσθενείας καὶ τὰ λοιπά, δι' ἃ οὐκ ἠδύνατο εἰς τὸ ἑξῆς ἔχειν τὴν τοιαύτην κοινὴν φροντίδα καὶ ἐπιστασίαν». Τὸ ἐκδοθὲν πρὸς ἐκλογὴν νέου πατριάρχου διάταγμα ἐπέτρεπε τῷ Καλλινίκῳ «ἐλευθέραν τὴν ἄδειαν διατρίβειν καὶ κατοικεῖν ὅπου ἂν βούληται». Ἐλθὼν ἐφησύχαζεν ἐν Διπλοκιονίῳ (Μπεσίκτας) τοῦ Βοσπόρου [155]).

— Γρηγορίου Ε' ἀπομακρυνθέντος τὸ β' καὶ εἶτα παραιτηθέντος τοῦ θρόνου ἀπὸ 10 Σ/βρ. 1808, ἐξελέγη ***αὐθημερὸν*** καὶ αὖθις ὁ Καλλίνικος μετακληθεὶς ἀπὸ τοῦ ἐν ᾧ ἐφησύχαζεν ὡς ἄνω χωρίου δι' ἐπὶ

[154]) Ὁ πρ. ΚΠόλεως Προκόπιος Α' ἐφησυχάζων ἐν τῇ ἱ. μονῇ Μαρδακίου τῆς Ἀλαγονίας (ἐπαρχίας Καλαμῶν) ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν αὐτῇ. (***Ἐκκλησία*** Δελτίον τῆς Ἐκκλ. τῆς Ἑλλάδος ἔτος ΙΕ' 1937 σ. 159 — ὅρα ἀνωτέρω καὶ σημ. 125).

[155]) ***Σάθα*** σ. 401. Ὅρα καὶ σημ. 151.—Κατὰ τὸν ***Κούμαν***, ὁ Κ. ἀπεβλήθη τοῦ θρόνου, προβαλὼν δὲ γῆρας καὶ ἀσθένειαν ἐζήτησε καὶ ἐπέτυχε, νὰ ἐφησυχάσῃ ἐν ΚΠόλει (τόμ. ΙΒ' σ. 509). — ***Α. Κεραμ.*** ἱ' βιβλ. Α' 426).

τούτῳ ἀποσταλέντος συνοδικοῦ ἐξάρχου τοῦ μ/του Νεοκαισαρείας Μελετίου, τὴν δὲ ἑπομένην ἐφόρεσε τὸ σύνηθες καβάδι. Ἡ β′ τοῦ Καλλινίκου πατριαρχεία ὑπῆρξε βραχύχρονος διαρκέσασα μέχρι τῆς ***23 Ἀπριλίου 1809***, ὅτε «καθ' ὑψηλὴν βουλὴν καὶ ἀπόφασιν ἀπεμακρύνθη τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου..... διά τε τὸ γῆρας αὐτοῦ καὶ τὰς πυκνὰς ἀσθενείας καὶ ἀπεστάλη εἰς Κατίκιοϊ τῆς Χαλκηδόνος». Ἐπηκολούθησε παραίτησις αὐτοῦ, μεθ' ἣν ὑποτίθεται ὅτι ἐπανῆλθε καὶ πάλιν εἰς Διπλοκιόνιον, ἔνθα ἐφησύχασε καὶ πάντως ἐκεῖ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη, πότε ὅμως ἀκριβῶς ἄγνωστον [156]).

* * *

Ὑπόμνημα ἐκλογῆς Καλλινίκου Δ′ τοῦ ἀπὸ Νικαίας [157]).

Οὐκ ἔστιν ἀφ' ὅτου τῶν ἀνθρωπίνων συστημάτων μὴ ἀναγκαίως εἰσὶ κεῖσθαι τάξεις τε καὶ νόμοι, καθ' οὓς διοικηθείη ἂν καλῶς τε καὶ ἐπὶ κοινῷ τῷ συμφέροντι, εἰ μὴ ἄρα εἶέν τινες ἄτακτον τὸν βίον ἑλόμενοι καὶ ἄνομον τὴν πολιτείαν· νόμων μὲν οὖν χρήζουσιν ἄνθρωποι καὶ τούτων καλῶν, ἐφ' ᾧ κατ' ἀρετὴν διάγειν ἄγαν νομίμως καὶ ἀνθρωπίνως, ὡς εἰπεῖν, θέλοντες διοικηθήσεσθαι, οὐκ ἀποχρώντως γε μὴν πρὸς τοῦτο ἔχοιεν οἱ νόμοι, ἐὰν μὴ καὶ τῶν καλῶς προστατευόντων καὶ παντὸς τρόπου ἐπιμελουμένων τύχωσιν, ὅπως ἀπαράβατοι διαμένωσι· τὸ γὰρ μὴ διατηρεῖσθαι τοὺς νόμους τοῦ μηδὲ κεῖσθαι μηδὲν διαφέρειν πάντας οὖν ὁμολογήσαιεν. Ταῦτ' ἄρα δεῖ μὲν τοῖς ἀνθρώποις τῶν νόμων πρὸς εὐζωΐαν, δεῖ γε μὴν καὶ τοῖς νόμοις ἀνθρώπων πρὸς φυλακήν, καὶ οὔτε ἄνθρωποι τῶν νόμων χωρὶς καλῶς τὸ βίον διαγάγοιεν,

---

156) Ὅρα κατωτέρω σημ. 159. — Ἐν σελ. 94 τοῦ ΙΑ′ ***Κώδ.*** τοῦ Π. Ἀρχ. σημειοῦται ἡ χρονολογία ***αωη′ Σεπτεμβρίου θ′*** ὡς ἡμέρα, καθ' ἣν ἤρξατο ἡ καταχώρησις τῶν ἐγγράφων τῆς β′ πατριαρχείας τοῦ Καλλινίκου. Ἐντεῦθεν καὶ θὰ ὑπέθετέ τις ὅτι ἡ ἐκλογὴ ἐγένετο κατὰ τὴν ὡς ἄνω ἡμερομηνίαν. Ρητῶς ὅμως ἀναφέρεται ἐν τῷ ***Ὑπομνηματιστικῷ Γράμματι*** ὅτι ἡ συνέλευσις εἶχεν ὑπ' ὄψει τὴν παραίτησιν τοῦ Γρηγορίου, χρονολογουμένην ἀπὸ ***ι′ Σ/βρίου.*** — Ὡς πρὸς τοὺς λόγους τῆς β′ ἀπὸ τοῦ θρόνου ἀπομακρύνσεως τοῦ Κ. ὁ ***Κούμας*** (αὐτόθι σ. 511) σημειοῖ ὅτι αὕτη ὀφείλεται εἰς τό: ὅτι ὁ Κ. ἐκάθησε τὸ β′ τοῦ θρόνου διὰ προσταγῆς τοῦ κράτους καὶ ὅτι τὸ τοιοῦτο κατεσύγχυσε τὴν σύνοδον ἰδοῦσαν ὅτι κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὸ πρὸ 50 ἐνιαυτῶν στερεωθὲν διὰ τοῦ π. Σαμουὴλ δικαίωμά της ὅπως αὕτη ἐκλέγῃ καὶ παύῃ τὸν πατριάρχην, διὰ τοῦτο καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα ἐξώσῃ τὸν Καλλίνικον. — Κατά τινα ἄλλην ***σημείωσιν*** τὴν πτῶσιν τοῦ Κ. ἐδικαιολόγουν λόγοι ὑγείας καὶ διοικήσεως (***Θεολ.*** Ε′ 283), — Ἡ ἀπὸ τοῦ θρόνου ***δευτέρα*** παραίτησις τοῦ Κ δὲν σώζεται. — Περὶ ***Καλλινίκου Δ′*** ὅρα καί: ***Μαθᾶ*** σ. 290. — ***Γεδεὼν*** 679. 681 — ***τοῦ αὐτοῦ*** καν. διατάξεις Β′ 81. 87. 91 — ***ἀρχ. Κ. Δελικάνη*** περιγρ. κατάλογος κλπ. σ. 16. 21. — ***τοῦ αὐτοῦ*** πατρ. ἔγγρ. Β′ 225. 226· 513. 514. 602. Γ′ 502. 506. 710. 713. — ***Μ. Ε. Ἐγκυκλ.*** ΙΓ. 275. — Vailhé ὡς ἄνωτ. — ***Δελτίον*** ἐθν. καὶ ἱστ. ἑταιρ. κλπ. Θ′ 97 — ***Θεολογία*** Δ′ 181. Ε′ 282. 284 — ***Ὀρθοδ.*** Γ′ 32. — ***Βυζ. Β′*** 544.

157) ***Κώδ.*** Π. Ἀρχ. Θ′ 179.

οὔτε νόμοι χωρὶς τῶν προστατευόντων ἀσφαλῶς διαμείναιεν, ἔνθεν τοι καὶ ἐπὶ τῇ τῶν νόμων φυλακῇ οἱ προϊστάμενοι ἀποκαθίστανται, πρωτίστην τινὰ ἐπιτραπόμενοι τὴν ἀρχήν, ἀφ' ἧς ὡς ἀπὸ πηγῆς διαρρέουσι νομίμως τε καὶ εὐτάκτως ἀρδεύοντες οἱ ἐπὶ μέρους τῆς προστασίας ρύακες· οὐκ ἔστιν οὖν ὅστις νοῦν γε ἔχων ἀντείποι μὴ οὐχὶ ταῦτα ἀναγκαῖα εἶναι ἐπὶ παντὸς τῶν ἀνθρώπων συστήματος, πολλῷ γε μὴν ἀναγκαιότερα κριθείη ἂν ἐπὶ τῆς ἱερατικῆς ἱεροπρεπείας καὶ τάξεως, ὅσῳ ἐπ' αὐτοῖς τὸ μὲν παραβῆναι ἐπιβλαβέστερον τῇ ψυχῇ, τὸ δέ γε φυλάττειν ὠφελιμώτερον. Ἐπειδὴ οὖν καὶ ἤδη ὁ τοῦ ἁγιωτάτου ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου πατριαρχικῶς προϊστάμενος παναγιώτατος κύριος Νεόφυτος, τῆς χρείας οὕτω καλεσάσης, δι' ὑψηλοῦ βασιλικοῦ προσκυνητοῦ ὁρισμοῦ ἀπομακρυνθεὶς καὶ ποιησάμενος παραίτησιν οἰκειοθελῆ ἐνυπόγραφον καὶ ἐνσφράγιστον ἀφῆκε τὴν πατριαρχικὴν ταύτην περιωπὴν πρὸς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, ὡς ἀντικρὺ κατεστρωμένη φαίνεται, ἡ δὲ ἐκκλησιαστικὴ ἔνθεος διακόσμησις ἀπελείφθη ἐστερημένη τῆς πρωτίστης ταύτης ἀρχῆς καὶ τοῦ πατριαρχικῶς αὐτῆς προϊσταμένου, διὰ ταῦτα ἡμεῖς οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνδημοῦντες συναδελφοὶ ἀρχιερεῖς, τῇ συναινέσει καὶ ὁμοφώνῳ γνώμῃ καὶ βουλῇ τοῦ τε ἐνδοξοτάτου καὶ περιβλέπτου ἄρχοντος μεγάλου διερμηνέως τῆς κραταιᾶς καὶ ἀηττήτου βασιλείας κυρίου Ἀλεξάνδρου Σούτζου, καὶ τοῦ πανευγενεστάτου ἄρχοντος μεγάλου λογοθέτου τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας κυρίου Ἀλεξάνδρου Μάνου καὶ τῆς λοιπῆς χορείας τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων τῆς κλεινῆς ταύτης τῶν πόλεων μετὰ παντὸς τοῦ εὐαγοῦς κλήρου συνήλθομεν κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν, ὡς νενόμισται, ἐν τῷ πανσέπτῳ πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου εἰς εὕρεσιν καὶ ἐκλογὴν ἀξίου καὶ ἁρμοδίου προσώπου, τοῦ ἀναδεξομένου τὸν ἁγιώτατον πατριαρχικὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, καὶ ἀξίως ἐπιτραπησομένου τοὺς πνευματικοὺς οἴακας τοῦ παγκοίνου τούτου σκάφους καὶ ἐπιστημόνως αὐτὸ διοικήσοντος διὰ τῆς θείας ἀντιλήψεως, καὶ δὴ ἀκριβῶς συνδιασκεψάμενοι διὰ κοινῆς πάντων γνώμης, ἐξελεξάμεθα τῶν ἄλλων καὶ πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν πανιερώτατον ἐλλογιμώτατόν τε καὶ θεοπρόβλητον μητροπολίτην Νικαίας, ὑπέρτιμον καὶ ἔξαρχον πάσης Βιθυνίας κύριον Καλλίνικον, ὡς κατάλληλον καὶ ἄξιον τῆς τοιαύτης τιμῆς καὶ προστασίας τοῦ ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ, ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου, δεύτερον δὲ τὸν πανιερώτατον κύριον Γρηγόριον καὶ τρίτον τὸν πανιερώτατον κύριον Ἀνανίαν, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας εἰς διηνεκῆ ἔνδειξιν καὶ μόνιμον παράστασιν.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ͵αωα', κατὰ μῆνα Ἰούνιον, ἐπινεμήσεως δ'.

† ὁ Ἡρακλείας **Μελέτιος** — † ὁ Κυζίκου **Ἰωακείμ** — † ὁ Νικομηδείας **Ἀθανάσιος** — † ὁ Χαλκηδόνος **Ἱερεμίας** — † ὁ Δέρκων **Μακάριος** ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἁγίου Ἐφέσου κυρίου **Σαμουὴλ** — † ὁ Τορνόβου **Ματθαῖος** ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἁγίου Θεσσαλονίκης κυρίου **Γερασίμου** — † ὁ Προύσης **Ἄνθιμος** — † ὁ — † ὁ Λαρίσσης **Διονύσιος** — † ὁ Διδυμοτείχου **Παΐσιος** — † ὁ Ἀγκύρας **Ἰωαννίκιος** — † ὁ Βιδύνης **Γρηγόριος** — † ὁ Προϊλάβου **Παρθένιος** — † ὁ Μαρωνείας **Νεόφυτος** — † ὁ Οὐζίτσης **Δανιήλ**.

***

Παραίτησις Καλλινίκου τοῦ Δ' [158])

Ἄμεινον μὲν ἴσως ἂν εἴη μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐνδοῦναι ὅλως ἡμᾶς προαχθῆναι εἰς τὴν περιωπὴν τῆς πατριαρχικῆς ταύτης ἀξίας, κατανοοῦντας ἀκριβῶς καὶ καλῶς πεπεισμένους ὁπόση περὶ τἀξίωμα τουτὶ πρόσεστι πραγμάτων δυσχέρεια, καὶ οἵαις ὀδυνηραῖς καὶ χαλεπώτατα καθικνουμέναις ταῖς φροντίσι καὶ περιπετείαις ἡ ἀρχὴ ἐξηκάνθωται αὕτη, ἀλλ' ἀγαπᾶν τῇ ἑαυτῶν καταστάσει καὶ ἐμμένειν ἐφ' ᾧπερ ἐλάχομεν ποιμνίῳ ἄνωθεν τεταγμένοι, καθὰ καὶ φύσει πρὸς τὸ ἡσυχαίτερον καὶ ἄπραγμον απονεύοντες καὶ ἀπαρεσκόμενοι ὅλως τύρβοις τε πολιτικαῖς καὶ μερίμναις πραγμάτων ἐχούσαις συνέχειαν. Ἐπεὶ δὲ τῇ περὶ ἡμῶν γεγενημένῃ ὁμοφώνῳ ψήφῳ τῶν πανιερωτάτων ἀδελφῶν ἐνιδόντες συναινοῦσαν καὶ ὁμοφωνοῦσαν διόλου καὶ τὴν κοινὴν πάντων τῶν προὐχόντων τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν γένους γνωμοδότησιν οὐκ ἀπεικότως ᾠήθημεν τὴν τοιαύτην φωνὴν τοῦ λαοῦ εἶναι ἀναμφιβόλως καὶ φωνὴν Κυρίου· διὸ καὶ ἑκόντες ἀέκοντες τῇ τῶν ἀδελφῶν ψήφῳ ἑαυτοὺς πειθηνίους παρέσχομεν, χάλκεα χρυσίῳ ἀνταλλαξάμενοι καὶ ἐπιρρίψαντες ἡμᾶς αὐτοὺς ἐξ ἀπόνου καὶ ἀπράγμονος βιοτῆς εἰς αὐτὸ τὸ ἀχανὲς τῶν οἰκουμενικῶν περιστάσεων πέλαγος, ἐν ᾧ καὶ ἐν διαστήματι περίπου τῶν ἓξ χρόνων πολλαῖς προσπαλαίσαντες θλίψεσι καὶ καιρικαῖς περιπετείαις καὶ πραγμάτων σφοδραῖς χαλεπότησιν, ὅμως τῇ ἄνωθεν ἐπικουρίᾳ ρωννύμενοι καὶ τῇ τῶν ἁγίων ἀδελφῶν καὶ τῶν ἐν πράγμασι περιφανῶς προεχόντων ἀλληλουχίᾳ καὶ ἀντιλήψει συνασπιζόμενοι, ἠδυνήθημεν τέως περισῶσαι ἐκ τοῦ ἐπεγειρομένου καθ' ἡμῶν κλύδωνος ἑαυτούς τε καὶ τὴν ἐγκεχειρισμένην ἡμῖν ταύτην τῆς ἐκκλησίας ὁλκάδα. Καλὸν οὖν ἤδη παρ' ὧν ἐν ἀρχῇ τὴν ἀξίαν ταύτην ἐλάβομεν ἄκοντες, αὐθαιρέτως φέροντας ἀποδοῦναι αὖθις ὑμῖν εὐγνωμόνως ὑποχωροῦντάς τε καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς φιλτάτην ἡμῖν ἡσυχίαν ἀσπαζομένους ἑλέσθαι τοῦ βίου τοῦ πολυφρόντιδος τὸν ἀπράγμονα. Καὶ δὴ διὰ τῆς παρούσης ἡμετέρας οἰκειοθελοῦς παραιτήσεως γράφοντες ἐκδηλοῦμεν ἅπασιν, ὅτι οἰκειοθελῶς καὶ ἀπαραβιάστως παραιτούμεθα, εἰ καὶ μὴ τὴν ἀρχιερωσύνην ἡμῶν, ἀλλά γε τὴν πατριαρχείαν, ἤτοι τὸν καθ' ἡμᾶς τοῦτον ἁγιώτατον πατριαρχικὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, συγχωροῦντες ἐξ ὅλης ψυχῆς ὑμῖν τοῖς τε ἐν Χριστῷ ποθεινοτάτοις ἀδελφοῖς καὶ τοῖς ἐν Κυρίῳ ἀγαπητοῖς ἡμῖν τέκνοις εἴτι ἐν γνώσει ἢ ἀγνοίᾳ, φανερῶς ἢ ἀφανῶς ἐκ μέρους ὑμῶν καθ' ἡμῶν πεπλημμέληται καὶ ἐξαιτούμενοι ἀμοιβαίως καὶ παρ' ὑμῶν τὴν ὁμοίαν ἐν Κυρίῳ εἰλικρινῆ ἐκ καρδίας συγχώρησιν, εἴτινα ὤφθημεν μέχρι καὶ λόγου λελυπηκότες, τὴν τηλικαύτην ἐγκεχειρισμένοι ἀρχήν. Γένοιτο δὲ ὑμῖν, εἴθε (δεόμεθα ἐκ ψυχῆς), τῇ ἄνωθεν ἐπιπνοίᾳ φωτιζομένοις ἑλέσθαι τε καὶ εὑρεῖν καὶ ψηφίσασθαι τὸν ἀξίως τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας προστησόμενον, διευθυνούμενόν τε καὶ εἰς ἀκύμαντον λιμένα τὸ πάγκοινον τουτὶ οἰκουμενικὸν σκάφος περιδεξίως ἐνορμησόμενον, μεθ' οὗ καὶ συμβιώσεσθε εἰρηνικῶς τε καὶ ἀταράχως εἰς βαθὺ καὶ μακρότατον γῆρας, τὰ τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας συνδιέποντες ἐν ὁμοφώνῳ γνώμῃ καὶ σπουδῇ τῇ κατὰ Χριστόν, καὶ τῶν κοινῇ συμφερόντων ἀτρύτως ἐπιμελούμενοι, καὶ ἡμᾶς δὲ μὴ παντάπασι τῆς ἀδελφικῆς προνοίας ἀπαξιοῦντες ,αωστ' Σεπτεμβρίου κβ'.

† ***Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Καλλίνικος βεβαιοῖ.***

---

[158]) ***Κώδ.*** Π. Ἀρχ. Θ' 234 — ***Ἐκκλ. Ἀλ.*** Β' 279.

*
* *

Ἀρχιερατικὸν Ὑπομνηματιστικὸν Γράμμα περὶ τῆς β' εἰς τὸν θρόνον ἐπανόδου Καλλινίκου Δ' [159]).

Παρὰ πᾶσι τοῖς εὐσεβέσι ἀνωμολόγηται περὶ τοῦ ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὅτι μέγιστον καὶ θεῖον τῷ ὄντι ἔχει τὸ ἀξίωμα, μέγιστον γὰρ ὡς πρωτεῦον τῇ τάξει πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας, θεῖον δὲ διὰ τὸ τῆς ἀρχιερατείας θεῖον ὄντως ἀξίωμα τοῦ ἐν αὐτῷ ἀεὶ προϊσταμένου καὶ τοιαύτη πρωτίστη ἐπιτέτραπται αὐτῷ ἡ ἀρχὴ πρὸς εὐκοσμίαν πάσης τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεροπρεπείας, ἥτις ὡς ἀπὸ ῥίζης γενναίας μυρίους ὅσους τῶν ἐκκλησιῶν κλάδους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς κατὰ μέρος ἀναγεννᾷ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τέθηλε τὰ βλαστήματα, ἅπερ ἀμφιλαφῶς κομῶσιν εὐθαλέσι φύλλοις τῆς εὐσεβείας, καὶ βρίθουσι τοῖς τῆς ὀρθοδοξίας καρποῖς. Ἐπειδὴ οὖν τοιοῦτος καὶ τηλικοῦτος ἐστὶν ὁ ἁγιώτατος οὑτωσὶ πατριαρχικὸς θρόνος ἔγνωμεν καὶ τὰ ἤδη περὶ αὐτὸν ἐν ὑπομνήμασιν ἱεροῖς καταστρώσασθαι, ὅθεν καὶ ἀρχιερατικὸν τόδε ὑπομνηματιστικὸν γράμμα ἀναγκαῖον ἡμῖν ἔδοξεν ἐκθέσθαι περὶ τῆς ἐλέῳ Θεοῦ ἀποκαταστάσεως νέας πατριαρχείας. Τῇ γὰρ ἐνάτῃ τοῦ ἤδη τρέχοντος μηνὸς τοῦ ,αωη' σωτηρίου ἔτους διὰ βασιλικοῦ μουπεσίρη τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας ὁ πατριαρχεύων παναγιώτατος κύριος κύριος Γ ρ η γ ό ρ ι ο ς ἀποπεμφθεὶς ἀπὸ τῶν πατριαρχείων, μετεκομίσθη εἰς χωρίον Καδίκιοϊ τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Χαλκηδόνος, τῇ δ' αὐτῇ ἡμέρᾳ προσεκομίσθη ἡμῖν ἀναγνωσθεῖσα ἀμέσως καὶ ἡ ὑψηλὴ προσκυνητὴ ἔγγραφος ἐπιταγὴ περιέχουσα τὰς αἰτίας τῆς ἀποπέμψεως τοῦ εἰρημένου παναγιωτάτου πρώην Κωνσταντινουπόλεως κυρίου Γρηγορίου, καὶ ἐπὶ τέλους κατ' ἔλεος βασιλικὸν προσκυνητὰς ἐπιταγὰς σύμπασιν ἡμῖν ἐλέσθαι εἰς πατριάρχην, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν τοῦ γένους τάξιν καὶ συνήθειαν, δόκιμον, πιστὸν καὶ ἱκανὸν πρὸς περίθαλψιν καὶ θεραπείαν τοῦ βασιλικοῦ ῥαγιᾶ, ἄξιον καὶ συνετὸν ὑπουργῆσαι τὰ ἀρέσκοντα τῇ ὑψηλῇ βουλήσει· ταῦτα μὲν οὖν περιεῖχε ἡ προσκυνητὴ ἔγγραφος ἐπιταγὴ περὶ τῆς ἐκείνου παναγιότητος, ἧστινος προσεκομίσθη καὶ ἡ ἀντικρὺ κατεστρωμένη οἰκειοθελὴς καὶ ἀβίαστος παραίτησις· καὶ δὴ συνόδου ὑπερτελεστάτης συγκροτηθείσης πάντων ἡμῶν τῶν ἐνταῦθα ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνδημούντων ἀρχιερέων καὶ ἁγίων συνοδικῶν παρουσιάζοντος καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου μεγάλου διερμηνέως τῆς κραταιᾶς βασιλείας κυρίου κυρίου Ἰωάννου Καρατζᾶ, καὶ τοῦ πανευγενεστάτου ἄρχοντος μεγάλου λογοθέτου τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας κυρίου Ἀλεξάνδρου Μάνου μετὰ τῶν προκριτωτέρων τῆς πανεκλάμπρου καὶ πανευγενοῦς χορείας καὶ παντὸς τοῦ εὐαγοῦς κλήρου, ἔτι δὲ καὶ τῶν τιμιωτάτων καὶ χρησιμωτάτων ἐπιτρόπων τοῦ κοινοῦ καὶ πάντων τῶν ἄλλων προκριτωτέρων τοῦ εὐσεβοῦς ἡμετέρου πληρώματος, σκέψις ἐγένετο κοινὴ πρὸς εὕρεσιν καὶ ἐκλογὴν ἀξίου καὶ ἁρμοδίου προσώπου, τοῦ ἀξίου διακυβερνήσοντος τὸ πάγκοινον τουτὶ σκάφος κατὰ τὴν ὑψηλὴν ἐπιταγὴν καὶ κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς νόμους καὶ ἀποστολικοὺς κανόνας τοὺς διαγορεύοντας μηδεμίαν ἐκκλησιαστικὴν παροικίαν ἐπὶ πολὺ μένειν χηρεύουσαν, καὶ προεκρίθη καὶ προεξελέγη τοῦ ἄλλου ὁ κατὰ τὸ χωρίον Πεσίκτας

[159]) *Κώδ.* Π. Ἀρχ. Θ' 255.

τῆς βασιλίδος ταύτης τῶν πόλεων ἐφησυχάζων παναγιώτατος καὶ σεβασμιώτατος πρώην Κωνσταντινουπόλεως κύριος κύριος Καλλίνικος, πάντων ἡμῶν ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος εὐχαρίστῳ γνώμῃ καὶ διαθέσει ἀναβοώντων καὶ τῶν ἄλλων τῶν παρευρεθέντων, μικρῶν τε καὶ μεγάλων, ὥσπερ ἀπὸ μιᾶς ψυχῆς ἀναφωνούντων καὶ τὴν αὐτοῦ σεβασμιωτάτην παναγιότητα ἐπιζητούντων, καὶ ὅσα χρήσιμα, ἐπωφελῆ καὶ ἀναγκαῖα τῇ κοινῇ μητρὶ ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ διεπράξατο ἐπὶ τῆς θείῳ ἐλέει προτέρας αὐτοῦ πατριαρχείας ἀρίστως διοικήσας ἐπιεικῶς προνοητικῶς ἅμα πατρικῶς, καὶ φιλαδέλφως ἐξοικονομήσας τὰ τῆς ἱερᾶς ἀδελφότητος καὶ εἰρήνην βαθεῖαν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ ποιησάμενος εἰς σωτηρίους λιμένας τὸ πάγκοινον τουτὶ σκάφος διασῶσαι προεθυμήθη, ταῦτα πάντα ὁμοφώνως ἀνειπόντων ἡμῶν καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν διαρρήδην ἐπιμαρτυρούντων, μονονοὺ προϊεμένων φωνὴν καὶ ἐπιβεβαιούντων, προτετίμηται ἀξιοπρεπέστατα, νομιμότατα καὶ κανονικώτατα ἡ αὐτοῦ σεβασμιωτάτη παναγιότης. Ὅθεν καὶ κατὰ κοινὴν δεητικὴν ἁπάντων ἡμῶν πρόσκλησιν δι' ἐκκλησιαστικοῦ ἡμῶν καὶ συνοδικοῦ ἐξάρχου τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Νεοκαισαρείας συναδελφοῦ ἡμῶν ἀγαπητοῦ καὶ περιποθήτου κὺρ Μελετίου μετακληθεὶς ἀπὸ τοῦ ῥηθέντος χωρίου Μπεσικτασῆ, ἀποκατέστη σήμερον ἐπὶ τοῦ ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ αὐτοῦ θρόνου νομίμως τε καὶ κανονικῶς, ἐπευχομένων πάντων ἡμῶν ὁμοφώνως καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς καὶ καρδίας, ὅπως χαρίσαιτο ἡμῖν τε καὶ παντὶ τῷ γένει κύριος ὁ Θεὸς τὴν αὐτοῦ σεβασμιωτάτην παναγιότητα σῶαν, ἔντιμον, ὑγιᾶ, μακροημερεύουσαν καὶ ὀρθοτομοῦσαν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, στηρίζων ἀστεμφῶς, καὶ συντηρῶν ἀκλονήτως ἐπὶ τῆς οἰκουμενικῆς ταύτης ἁγιωτάτης καθέδρας εἰς κοινὴν πάντων ἡμῶν παραμυθίαν καὶ εἰρηναίαν καὶ ἀκατάγνωστον διαγωγὴν καὶ σύμπνοιαν θεοφιλῆ καὶ σωτήριον. Διὸ εἰς ἔνδειξιν καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμῶν κοινὸν ἀρχιερατικὸν ὑπομνηματιστικὸν γράμμα, ἐπὶ τοῦδε τοῦ ἱεροῦ κώδικος τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αωη' κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον, ἐπινεμήσεως ιβ'.

† ὁ Καισαρείας **Φιλόθεος** — † ὁ Ἐφέσου **Διονύσιος** — † ὁ Ἡρακλείας **Μελέτιος** — † ὁ Κυζίκου **Μακάριος** — † ὁ Νικομηδείας **Ἀθανάσιος** — † ὁ Νικαίας **Δανιὴλ** — (κενὴ θέσις τοῦ Χαλκηδόνος) — † ὁ Δέρκων **Γρηγόριος** — † ὁ Θεσσαλονίκης **Γεράσιμος** — † ὁ Νεοκαισαρείας **Μελέτιος**.

77) ΙΕΡΕΜΙΑΣ Δ'

Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν καὶ παραίτησιν Κυρίλλου Δ' ἐγένετο σκέψις πρὸς ἐκλογὴν νέου πατριάρχου. Ἀλλ' ἐνῷ πάντες «εἰς τὴν κατάβασιν τοῦ κὺρ Καλλινίκου ἦτον σύμφωνοι», διεφώνουν «διὰ τὴν νέαν πατριαρχείαν, οἱ μὲν ἤθελον τὸν κὺρ Γρηγόριον, οἱ δὲ ἀντέτεινον, ἐζήτουν νὰ κάμουν ἕνα ἔγκριτον...». Τὸ ἐκδοθὲν ὅμως βασιλικὸν διάταγμα ὥριζε: «τὸν μὲν Καλλίνικον ἄζλι... καὶ νὰ ἐκλέξουν πατριάρχην ἄξιον, ὅποιον

θέλουν, ἐκτὸς τοῦ Γρηγορίου...». Καὶ οὕτω «διὰ πατριάρχην ἔκλεξαν τὸν κὺρ **Ἱερεμίαν** ἅγιον Μιτυλήνης, ἔστειλαν νὰ τὸν φέρουν ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του, ὅθεν καὶ αὐτὸν μνημονεύουν· καϊμακάμης ἐδιορίσθη ὁ ἅγιος Βερροίας...». Ταῦτα κατά τινα «σημείωσιν» ἀπὸ 29 Ἀπριλίου 1809, ἐνῷ κατ' ἄλλην ἀκριβεστέραν πληροφορούμεθα ὅτι: «***1809, Μαΐου 27*** πατριαρχεύει ὁ ἀπὸ Μιτυλήνης παναγιώτατος ἡμῶν δεσπότης κὺρ Ἱερεμίας, ἤτοι ἡ περιβολὴ τοῦ καβαδίου τῆς αὐτοῦ σεβασμιωτάτης παναγιότητος ἐγένετο κατὰ τὴν ***κζ΄ Μαΐου***, ἡ δὲ ἐκλογὴ γέγονε κατὰ τὴν ***κγ΄ τοῦ Ἀπριλίου***». Τὸ κατὰ ***Μάϊον*** ἱ. ἔ. καταστρωθὲν «ὑπόμνημα» ἔχει ὑπ' ὄψει τὴν διὰ κανονικῶν ψήφων ἐκλογὴν γενομένην μετὰ τὴν ληφθεῖσαν συγκατάθεσιν τοῦ Ἱερεμίου περὶ ἀναλήψεως ὑπ' αὐτοῦ τῶν εὐθυνῶν τοῦ πατριαρχικοῦ ἀξιώματος. Ὁ Ἱερεμίας παρέμεινεν ἐπὶ τοῦ θρόνου μέχρι ***4 Μαρτίου 1813***, ὅτε παρῃτήθη διὰ λόγους ὑγείας καὶ ἡλικίας. Ἐφησυχάζων κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ πατριαρχικῷ οἴκῳ ὕστερον μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Κυρίλλου ΣΤ' ἀπῆλθεν εἰς Μιτυλήνην, ἔνθα ἀπέθανε τῇ 5 Μαρτίου 1824, ταφεὶς ὄπισθεν τοῦ ἱ. βήματος τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ. Ἐπὶ τῆς πλακὸς τοῦ τάφου αὐτοῦ ἀναγινώσκονται τάδε: [160]).

Ἱερεμίας ὁ κλεινὸς τὸ βλάστημα τῆς Κρήτης
Μιτυληναίων σεβαστὸς πατὴρ καὶ ἀρχιθύτης
καὶ Κωνσταντινουπόλεως ἐν πέντε σχεδὸν χρόνοις
πατριαρχεύσας εὐκλεῶς κεῖται, φεῦ, κωφὴ κόνις.

1824 Μαρτίου 5.

(ἀκολουθεῖ).

---

[160]) ***Μ. Γεδεὼν*** εἰκοσαετὴς πατριαρχ. ἱστορία κατόπιν θυέλλης ἐν ***Θεολογίᾳ*** Ε' 283. 284. — ***Κώδ.*** Π. 'Αρχ. Θ' 310. Ι' 4. ΙΑ' 132. 183. — ***Σταύρου Καρυδώνη*** ἱὰ ἐν Καλλονῇ τῆς Λέσβου ἱ. σταυροπηγ. πατριαρχικὰ μοναστήρια: ΚΠολις 1900. σ. 224. — Ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ, ἀπὸ 27 Φεβρ. 1818, ὁ Ἱερεμίας σὺν ἄλλοις ὥριζεν ὅπως ὁ μ/της Μιτυλήνης Καλλίνικος, ἀνεψιὸς αὐτοῦ, «φέρῃ ἓν μάρμαρον, καθὼς τὸ συνειθίζουν εἰς τὴν Πόλιν, νὰ γράψῃ ἐπάνω μετὰ τὸ ἔτος καὶ τάδε: ***ἐνθάδε κεῖται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὁ ἀπὸ Μιτυλήνης κατ' ἐκλογὴν τοῦ γένους χρηματίσας πατριάρχης ΚΠόλεως Ἱερεμίας ὁ Δ'*** καὶ νὰ βαλθῇ ἐπάνω εἰς τὸ μνῆμά μου». (***Μ. Γεδεὼν*** πατριαρχ. ἱστορίας μνημεῖα. Ἀθῆναι 1822 σ. 50) — Περὶ ***Ἱερεμίου Δ'*** ὅρα καί: ***Κούμα*** ΙΒ' 511. — ***Μαθᾶ*** 275. — ***Βυζ. Β'*** 544. — ***Γεδεὼν*** 682. — ***τοῦ αὐτοῦ*** καν. διατ. Β' 126. 127. 129. 134. 137. 142. — ***Α. Κεραμέως*** Μαυρογ. βιβ. Α' 176. 177. — ***Δελικάνη*** πατρ. ἔγγρ. Α' 22. Β' 226. 231. 234. 602. 605. — ***Θεολ.*** Δ' 181. — ***Ὀρθοδ.*** Γ' 31. — ***Ἐκκλ. Ἀλ.*** ΙΘ' 68. 152. — ***Σ. Καρυδώνη*** ὡς ἀνωτ. σ. 191. 192. — ***Ποιμὴν*** περιοδ, ἐν Μιτυλήνῃ Β' 261. — ***Μ. Ε. Ἐγκ.*** ΙΒ' 871.

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Η ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ

ΕΞ ΑΝΑΜΝΗΣΕΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΝ ΜΟΥ

('Εγράφη ἐν ἔτει 1919 ἐν αἰχμαλωσίᾳ).

Προβαίνω εἰς τὴν ἐκ τοῦ ρωσσικοῦ μετάφρασιν καὶ τὴν κατὰ τεμάχια δημοσίευσιν ἐν τῇ «'Ορθοδοξίᾳ» τοῦ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον βιβλιαρίου τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Κιέβου 'Αντωνίου, διδασκάλου καὶ καθηγητοῦ σχεδὸν ἁπάσης τῆς συγχρόνου Ρωσσικῆς 'Ιεραρχίας, ὑπ' ὄψει ἔχων τὰς ἐξόχως πολυτίμους πρακτικὰς ὑποδείξεις καὶ συμβουλάς, τὰς ὁποίας ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης, ἐνέκλεισεν ἐν αὐτῷ, ἵνα χρησιμεύσωσιν ὁδηγὸς εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς πνευματικοὺς κατὰ τὴν ποιμαντικὴν αὐτῶν δρᾶσιν. 'Εν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ὁ ἀναγνώστης-ἱερεὺς πρῶτον θὰ εὕρῃ διαγραφομένην τὴν εἰκόνα τοῦ καλοῦ ποιμένος, εἶτα δὲ πρὸς ταῖς πολυτίμοις ὑποδείξεσι καὶ τὰ πνευματικὰ φάρμακα, τὰ ὁποῖα ὀφείλει νὰ ἐφαρμόζῃ κατὰ τῶν ποικίλων πνευματικῶν ἐλλείψεων καὶ ἀσθενειῶν τοῦ ποιμνίου του.

'Εμμανουὴλ Κ. Φωτιάδης
Μάγιστρος τῆς Θεολογίας.

1. *'Η σημασία τῆς ἐξομολογήσεως διὰ τοὺς χριστιανούς.*

Κατὰ τὰς παραδόσεις μου τῆς ποιμαντορικῆς θεολογίας ἐν δυσὶν ἀκαδημίαις, οἱ ἀκροαταί μου μετ' ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος συνηθροίζοντο ἵνα παρακολουθήσωσι τὰ μαθήματα περὶ τῆς ἐξομολογήσεως, τὰ ὁποῖα ἀνεγίνωσκον κατ' ἔτος τετράκις καὶ πλέον. Καὶ τότε, καὶ ἀρκετὸν μετὰ ταῦτα καιρόν, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἀκαδημαϊκῆς μου ὑπηρεσίας, μὲ παρεκάλουν νὰ ἀναπαραστήσω τὰ μαθήματα ταῦτα ἐπὶ τοῦ χάρτου καὶ εἶτα νὰ προβῶ εἰς τὴν ἐκτύπωσιν αὐτῶν. 'Αλλ' ἔχων παρ' ἐμοὶ σύντομον μόνον περίληψιν τοῦ περιεχομένου αὐτῶν καὶ κατάφορτος ὢν πάντοτε πολλῶν ἐργα-

σιῶν, δὲν ἀνέλαβον ἄχρι τοῦδε τὸ ἔργον τοῦτο, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ ζητήματα ζητοῦντα ἔξοδον ἐκ τῆς γραφίδος μου ὑπῆρχον πάντοτε οὐκ ὀλίγα, ἐλεύθερος δὲ καιρὸς — μόνον αἱ νύκτες.

Ἐν τῷ παρόντι, κεκλεισμένος ἐν μοναστηρίῳ οὐνιτῶν, διαθέτω ἀρκετὸν ἐλεύθερον καιρόν, ἀλλὰ φοβοῦμαι ὅτι ἡ ἐργασία μου θὰ ὑποστῇ οὐχὶ μικρὰν ζημίαν, διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν ἔχω παρ' ἐμοὶ τὰς λίαν συντόμους ἐκείνας, συμβολικάς, θὰ ἔλεγον, περιλήψεις, ἡ δὲ μνήμη, βεβαίως, δὲν δύναται νὰ διατηρήσῃ πᾶν ὅ,τι ἀνέπτυσσον ἐν ταῖς ἀκαδημαϊκαῖς παραδόσεσι πρὸ δέκα ἐννέα καὶ πλέον ἐτῶν. Ἀλλ' ἀποθέμενος πᾶσαν ἀξίωσιν πληρότητος τοῦ ἐκτιθεμένου ἀντικειμένου, θὰ διανεμηθῶ μετὰ τοῦ ἀναγνώστου ὅ,τι ὁ Κύριος θὰ βοηθήσῃ νὰ ἀναμνησθῶ.

Ἡ ἐξομολόγησις, ἡ τελουμένη ὑπὸ τοῦ λειτουργοῦ τοῦ Χριστοῦ, εἶνε ἔργον τὸ ὁποῖον ἔν τινι ἐννοίᾳ ὀφείλει νὰ ἀκολουθῇ ἁπάσας τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τοὺς πιστούς. Ὀνομάζοντες τοὺς ἱερεῖς πνευματικοὺς πατέρας, οἱ χριστιανοὶ ἀναγνωρίζουσιν ὅτι τοιοῦτοι ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ ἔχουσι δικαίωμα καὶ καθῆκον διαρκῶς νὰ ἀποτείνωνται πρὸς τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεώς των καὶ νὰ ἀπαιτῶσι παρ' αὐτῶν τὸ ἄνοιγμα τῆς ψυχῆς αὐτῶν.—Βεβαίως, διὰ τῆς περιπλοκῆς τῶν σχέσεων τῆς ζωῆς, διὰ τῆς κοσμοποιήσεως καὶ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τοῦ ἡμετέρου ποιμνίου καὶ τῆς ἡμετέρας μετὰ τῶν ἀνθρώπων κοινωνίας, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπωφελώμεθα πάντοτε τοῦ δικαιώματος τούτου, καλλίτερον—νὰ ἐκπληρῶμεν τὸ καθῆκον τοῦτο τῆς κλήσεως ἡμῶν, ἐνῷ καὶ οἱ ὀλιγώτερον καλοὶ ἐκ τῶν χριστιανῶν ὁμολογοῦσιν ὅτι κατὰ τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος ἔπρεπε νὰ γίγνηταί τι διάφορον. Οἱ χριστιανοὶ πάντοτε θεωροῦσι τὸν ἱερέα ὡς μεσίτην μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν ταῖς προσευχαῖς καὶ ἐν τῷ λαχόντι ἑκάστῳ ἀνθρώπῳ διαρκεῖ ἀγῶνι μεταξὺ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, οὐδέποτε δὲ θὰ ἠδύναντο ἑτέραν περὶ αὐτοῦ νὰ ἔχωσι γνώμην. Ἰδοὺ διατὶ καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους ἔτι καιροὺς τῆς γενικῆς ψυχρότητος πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὴν σωτηρίαν δύνανται νὰ ὑπάρχωσιν ἱερεῖς καὶ μοναχοί, οἵτινες μετὰ οἱουδήτινος καὶ περὶ οἱουδήτινος καὶ ἂν ὁμιλῶσι, τὰς σκέψεις καὶ τοὺς λόγους αὐτῶν κατευθύνουσιν ὡσεὶ προὔκειτο περὶ συνομιλίας ἐν ἐξομολογήσει. Τοιοῦτοι δὲν ὑπάρχουσι τώρα πολλοί, ἀλλ' οὐ πρὸ πολλοῦ, καὶ τὸ ἐνθυμούμεθα, εἰς εὐσεβεῖς πατριαρχικὰς χωρικὰς κοινότητας, ἐνίοτε δὲ καὶ μεταξὺ τῆς μεμορφωμένης κοινωνίας, ἦτο δυνατὸν νὰ συναντήσῃ τις ποιμένας ὑπὸ τοιαύτης ἐμφορουμένους διαθέσεως, ὥστε ἡ συνομιλία αὐτῶν μετὰ τοῦ ποιμνίου των καὶ ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἐν ταῖς συναθροίσεσι, καὶ ὁπουδήποτε ἀλλαχοῦ, σχεδὸν οὐδόλως διέφερεν ἀπὸ συνομιλίαν ἐξομολογήσεως· ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς, ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ—ἰδοὺ τί πάντοτε ἀπετέλει τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀμοιβαίας ποιμένος καὶ ποιμνίου ἐπικοινωνίας.

Ἀνωτέραν εἰκόνα τοιούτων σχέσεων παρουσιάζουσιν οἱ Γέροντες τῶν μοναστηρίων πρὸς τοὺς ὁποίους προσέρχονται δι' ἐξομολόγησιν τῶν σκέψεων αὐτῶν καὶ λῆψιν χειραγωγουσῶν συμβουλῶν οἱ ἀδελφοὶ τῆς μονῆς καὶ πάντες δὲ οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοί. Αἱ ἀπαντήσεις καὶ αἱ συμβουλαὶ τοῦ Γέροντος γίνονται ἀποδεκταὶ ὡς φωνὴ τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ παράβασις αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων θεωρεῖται ὡς ἁμάρτημα θανάσιμον καθ' ὁμοίωσιν τοῦ ἁμαρτήματος τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας. — Μὴ νομίζετε ὅτι τοιαύτη, ἢ τοὐλάχιστον παρομοία, σχέσις πρὸς τὸ ποίμνιον, εἶνέ τι ἀπολύτως ἀνέφικτον διὰ τὸν συνήθη πνευματικόν. Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν ἡμετέρων πνευματικῶν δὲν γνωρίζουσι καὶ αὐτοὶ ὁπόσον μεγάλη δύναμις εὑρίσκεται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πιστεύοντος κλήρου. Ἀνατρέφονται, κατὰ τὸ πλεῖστον, μακρὰν τῆς ζωῆς τῶν λαϊκῶν, καὶ εὑρισκόμενοι ἐκ παιδικῆς ἡλικίας μεταξὺ προσώπων ἱερωμένων, ἅτινα γνωρίζουσιν οὗτοι ὄχι τόσον ὡς λειτουργοὺς τοῦ Θεοῦ ὅσον ὡς πατέρας, συγγενεῖς ἢ ἀρχηγούς, οἱ ἱερεῖς ἡμῶν καὶ τὰ λοιπὰ ἱερωμένα πρόσωπα καὶ γενικῶς οἱ υἱοὶ τῶν κληρικῶν, δὲν ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν ἐξομολόγησιν τόσον μυστηριωδῶς, μετὰ τοσούτου τρόμου καὶ τόσον μαρτυρικῶς, ὅσον οἱ συνήθεις λαϊκοί, ἁπλοῖ ἢ μεμορφωμένοι: ἐνταῦθα συναντῶνται ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὰ ἐν παντὶ κεχωρισμένα μέλη τοῦ ποιμνίου ἡμῶν, ἐκτός, βεβαίως, ἐκείνων, οἵτινες ὁλοτελῶς ἔπαυσαν νὰ προσέρχωνται εἰς τὴν ἐξομολόγησιν καὶ ἀπέστρεψαν τὸ πρόσωπον αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ποτηρίου τοῦ Χριστοῦ.

Ἴσως θὰ μοὶ εἴπωσιν οἱ συνάδελφοι ποιμένες: φέρεις ὡς παράδειγμα ὡρισμένους πατέρας-πνευματικούς· ἀλλὰ τί κοινὸν ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ εὐλαβοῦς πλήθους τοῦ συναθροιζομένου πρὸ αὐτῶν καὶ τοῦ ἰδικοῦ μου ποιμνίου, τοῦ συνωθουμένου ἐν ποσότητι 500 ἀνθρώπων πέριξ τοῦ ἐξομολογητηρίου ἵνα ἀφοῦ εἰσέλθωσιν ἀνὰ εἷς εἰς αὐτὸ καὶ ὑποτονθορίσωσι φοράς τινας τό: ἥμαρτον, ἥμαρτον, σπεύσωσιν ἀκολούθως νὰ ἐξαφανισθῶσιν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας;

Μάλιστα, κοινὸν ἐνταῦθα ὑπάρχει ὀλίγον, ἀλλὰ συμβαίνουσι καὶ χειρότερα: εἴς τινας πολυαρίθμους ἐπαρχίας τῆς Οὐκρανίας οἱ ἱερεῖς ἐξομολογοῦσιν ὁμοῦ 15-20 ἀνθρώπους, καὶ ἐν Πετρουπόλει πολλοὶ ἱερεῖς ἐξομολογοῦσιν ὁμοῦ ὅλους τοὺς συνηθροισμένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, χωρίζοντες ἀκολούθως τοὺς θέλοντας νὰ ὁμιλήσωσι καὶ ἰδιαιτέρως μετ' αὐτῶν, ἀλλὰ τοιοῦτοι θαρραλέοι χριστιανοὶ παρουσιάζονται πολὺ ὀλίγοι, ἐνίοτε δὲ καὶ οὐδείς. Ἕκαστος σκέπτεται: εἴμεθα 500 ἄνθρωποι καὶ ἂν ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ὑπάγῃ νὰ ὁμιλήσῃ ἰδιαιτέρως δὲν θὰ προφθάσωμεν μέχρι τῆς πρωΐας.

Φαινόμενον θλιβερόν, θὰ εἴπω—φοβερόν. Ὀφείλω νὰ προσθέσω καί τι ἄλλο, πλέον φοβερόν, ἀλλ' οὐχὶ νέον διὰ τοὺς πλείους. Εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς συνελεύσεις, μετὰ τὴν πρώτην ἐπανάστασιν τοῦ 1905, εἴς τινα μέρη

ὁ κλῆρος ἀπεφάσισε ***τὴν ἰδιαιτέραν ἐξομολόγησιν νὰ ἀντικαταστήσῃ διὰ τῆς ὁμαδικῆς ἐξομολογήσεως***, τ. ἔ. ἁπλῶς νὰ καταργήσῃ τὴν ἐξομολόγησιν, ἤ, ὅπερ τὸ αὐτό, νὰ καταργήσῃ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, διότι διὰ τῆς καταργήσεως τῆς ἐξομολογήσεως καταργεῖται καὶ ἡ ἄποψις ἐκείνη περὶ τῆς εὐσεβείας ὡς περὶ διαρκοῦς ἐσωτερικοῦ ἀγῶνος, δι οὗ ἡ πίστις ἡμῶν διακρίνεται τῆς αἱρέσεως τῶν Λουθηρανῶν καὶ τῆς τῶν ὀπαδῶν τῆς Στούνδας. Βεβαίως, αἱ βλάσφημοι αὗται ἀποφάσεις δὲν ἐξεδήλουν τὴν φωνὴν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ κλήρου παντός: οἱ πλείονες τῶν κληρικῶν, ἔφριττον, ἐλπίζω, λαμβάνοντες γνῶσιν τῆς τοιαύτης ἀνοησίας τῶν συναδέλφων των. Ἀλλ' οἱ πλείονες οὗτοι κληρικοὶ δὲν θὰ ἀρνηθῶσι, βεβαίως, τοῦτο, ὅτι ἡ ἐξομολόγησις παρ' ἡμῖν τελεῖται παραλόγως, ἀσχημόνως καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν καὶ τὸ ποιμαντορικὸν πνεῦμα. Οἱ λαϊκοὶ αἰσθάνονται τοῦτο θλιβερώτερον· ἀλλ' ἐκ τίνος ἐξαρτᾶται ἡ διαφορότροπος τέλεσις αὐτῆς; Τίς ὁ κύριος αἴτιος ὅτι αὕτη ἐξέπεσεν ἀπὸ τοῦ ἐμπρέποντος αὐτῇ ὕψους;

Βεβαίως ἡμεῖς—***οἱ ποιμένες***. Ἡμεῖς εἴχομεν καὶ ἔχομεν πλήρη δυνατότητα νὰ μὴ ἐξασθενίσωμεν αὐτὴν μέχρι τοιούτου βαθμοῦ. Ἀρκεῖ νὰ ἔχωμεν καλὴν ἐπιθυμίαν καὶ καλὴν φροντίδα ὅπως ἐργασθῶμεν — ***πρὸ παντὸς ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν***. Εἰς τί δὲ συνίσταται ἡ πρώτη αὕτη ἐργασία;

Ἔχομεν εἴπῃ ὅτι οἱ κληρικοὶ δὲν συναισθάνονται πλήρως μεθ' ὁπόσης εὐαρέστου πρὸς νουθεσίαν διαθέσεως τῆς ψυχῆς παρίστανται ἔμπροσθεν αὐτῶν οἱ λαϊκοὶ κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν. Ἵνα κατανοήσητε τοῦτο καλῶς, ἐπιστήσατε τὴν προσοχὴν ὑμῶν εἰς τοῦτο ὅτι ἡ συνομιλία δύο ἀνθρώπων κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν ἀποτελεῖ φαινόμενον ὅλως ἐξαιρετικὸν ἐν τῇ ζωῇ τοῦ ἐξομολογουμένου καὶ γενικῶς ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρώπων. Γνωστὸν ὅτι ὅλαι αἱ συνομιλίαι, αἱ γινόμεναι μεταξὺ ἀνθρώπων, ἐκτὸς τῆς ἐξομολογήσεως, ἰδίᾳ κατὰ τοὺς χρόνους ἡμῶν, σκοπὸν ἔχουσι νὰ ἀποκρύψωσι τὰς ἐλλείψεις αὐτῶν καὶ νὰ ἐπιδείξωσι τὰς συνήθως ἀνυπάρκτους ἀξίας αὐτῶν. Οἱ πλείονες τῶν ἀνθρώπων θεωροῦσιν ἐχθροὺς αὐτῶν ἐκείνους, οἵτινες ἀπηύθυναν αὐτοῖς κακὸν λόγον, μάλιστα δὲ καὶ ἐκείνους, οἵτινες ἔμαθον περὶ αὐτῶν κακόν τι. Ἐν τῇ συνειδήσει σχεδὸν παντὸς ἀνθρώπου ὑπάρχουσιν ἔργα, λόγοι καὶ σκέψεις, ἅτινα οὗτος ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ καὶ ἐπὶ κινδύνῳ ἔτι τῆς ζωῆς αὐτοῦ θὰ ἐξεμυστηρεύετο καὶ εἰς τοὺς φίλους του. Ὅταν ὅμως ἔλθῃ ἡ ἡμέρα καὶ ἡ ὥρα τῆς ἐξομολογήσεως τὰ πάντα ἑκουσίως ἐκτίθησιν εἰς τὸν πνευματικόν του. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι καὶ εἰς τὸν πνευματικόν του τὸ περιεχόμενον τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ θὰ εἴπῃ μόνον κατόπιν βαρέος ἐσωτερικοῦ ἀγῶνος καὶ ὅταν πεισθῇ ὅτι εἰς οὐδένα οὗτος θὰ μεταδώσῃ τὴν ἐξομολόγησίν του. Ἴσως ἐπί τινα ἔτη ἀπέφευγε νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν πνευματικὸν διότι δὲν ἠδύνατο νὰ κατανικήσῃ τὴν ἐντρα-

πήν του, τὴν ὑπερηφάνειάν του. Ὅταν ὅμως προσέλθῃ θὰ ὁμολογήσῃ τὸ ἁμάρτημά του. Σκέφθητι τοῦτο, ἱερεῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ οἴκτειρον, ἀγάπησον τὸν ἄνθρωπον. Οὐδέποτε ὁ ἄνθρωπος εἶνε τόσον ὡραῖος, τόσον ἀγαπητὸς εἰς τὸν Θεόν, ὅσον τότε, ὅτε ἀποκτείνει ἔμπροσθεν Αὐτοῦ καὶ ἔμπροσθέν σου τὴν ὑπερηφάνειάν του. Εὐθὺς ὡς καταστραφῇ ὁ κύριος ἐχθρὸς τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, ὁ ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ, τ. ἔ. ἡ ὑπερηφάνεια, ἀμέσως ἡ ψυχὴ τοῦ ἐξομολογουμένου διανοίγεται διὰ νὰ δεχθῇ τὰς ἁγιωτέρας σκέψεις, ἐπιθυμίας, προθέσεις καὶ ἀποφάσεις. Θὰ εἶσαι μακάριος, πνευματικέ, ἐὰν ὁ Θεὸς σοὶ εἴπῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ ὠφελήσῃ εἰς τὸ πνευματικόν σου τέκνον πρὸς τελείαν ἢ βαθμιαίαν ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τῶν προτέρων ἁμαρτιῶν. Ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐπέρχεται βοηθὸς εἰς τοὺς κοπιῶντας καὶ ἐργαζομένους, οὐχὶ δ' εἰς τοὺς ἀδρανοῦντας. Διὰ τοῦτο πρέπει ***κύριον ἔργον τῆς ζωῆς σου νὰ θέσῃς τὴν ἀπόκτησιν πείρας πνευματικῆς θεραπείας***, τ. ἔ. χειραγωγουσῶν ὑποδείξεων πρὸς τοὺς χριστιανούς, πῶς νὰ ἀγωνίζωνται κατὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ πῶς νὰ ἐνισχύωνται ἐν τῇ ἀγαθοεργίᾳ.

Ἀλλοίμονον, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ὁ ἡμέτερος κλῆρος εἶνε ἀπολύτως ἄπειρος. Τὸν ἐδίδαξαν ἐν τῇ Σχολῇ τὰ πάντα πλὴν τῆς κυριωτάτης ταύτης σοφίας, τὴν ὁποίαν ἔχουσι μόνον οἱ ποιμένες ἐκεῖνοι, ὅσοι ἀπέκτησαν αὐτὴν δι' ἰδίου των κόπου, εἴτε διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν συγγραμμάτων τῶν ἁγίων πατέρων, εἴτε διὰ τῆς γνωριμίας μετὰ πεπειραμένου Γέροντος, εἴτε διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς παρατηρήσεως ἑαυτῶν καὶ τοῦ ποιμνίου των, εἴτε τέλος δι' ἰδίου ἐντεταμένου ἀγῶνος κατὰ τῆς ἁμαρτίας.

Ἔχομεν ἀναφέρῃ ἤδη ὅτι πρὸς ἀπόκτησιν πείρας ὁ πνευματικὸς ὀφείλει νὰ ἐργασθῇ πρὸ παντὸς ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ του. Ἐν τίνι συνίσταται ἡ ἐργασία αὕτη; Ἀπάντησις: πρέπει νὰ ἀγαπήσῃ τοὺς ἀνθρώπους, νὰ ἀγαπήσῃ τὸν ἄνθρωπον τοὐλάχιστον κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην καθ' ἣν παραδίδει ἑαυτὸν εἰς αὐτόν, παραδίδει ἑαυτὸν εἰς τὸν Θεόν. Καλλίτερον ἀπὸ τὴν στιγμὴν ταύτην δὲν θὰ συναντήσῃς αὐτόν, καὶ ἐὰν δὲν προσπαθήσῃς νὰ τὸν ἀγαπήσῃς τώρα, οὐδέποτε θὰ τὸν ἀγαπήσῃς κατὰ τὰς περιστάσεις τῆς συνηθισμένης ζωῆς.

Ἀλλὰ καὶ πῶς νὰ ἐπιβληθῇ τις εἰς τὴν καρδίαν του ὅταν αὕτη εἶνε ψυχρά; Ὄχι, ἡ ἰδική σου καρδία δὲν δύναται νὰ παραμείνῃ ψυχρὰ καὶ ἀδιάφορος ἐὰν σκεφθῇς καλῶς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τελεῖται περὶ σέ, ἐὰν δὲν πηγαίνῃς νὰ ἐξομολογήσῃς ὅπως πηγαίνεις καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐργασίας σου, ἐὰν ἀποσπάσῃς τὴν ψυχήν σου ἀπὸ τὰς οἰκοδεσποτικὰς ἢ οἰκογενειακάς σου φροντίδας. Ἴδε ὁποίας ἐξαιρετικῆς τιμῆς ἐπὶ τῆς γῆς σὲ ἠξίωσεν ὁ Θεός, ὁποίαν εὐεργεσίαν σοὶ ἀποστέλλει. Διότι οὔτε εἰς τὸν πατέρα, οὔτε εἰς τὴν μητέρα, οὔτε εἰς τὴν σύζυγον, οὔτε εἰς τὸν φίλον, οὔτε εἰς

τὸν βασιλέα αὐτὸν θ' ἀνοίξῃ ὁ χριστιανὸς τὰ ἀπόκρυφα τῆς ψυχῆς του, τὰ ὁποῖα τώρα ἀνοίγει εἰς σὲ καὶ τὸν Θεόν. Καὶ ἐὰν ὁ χειροῦργος μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας καὶ φόβου λαμβάνει ἀνὰ χεῖρας τὴν μάχαιραν, ἵνα ἐπιτελέσῃ ἐπικίνδυνον καὶ ἀναγκαίαν τομὴν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, πόσον περισσότερον, βεβαίως, ὀφείλεις σὺ καὶ νὰ τρέμῃς καὶ νὰ προσεύχησαι διὰ νὰ θεραπεύσῃς καὶ μὴ ἀποκτείνῃς τὴν ἀθάνατον ψυχήν;

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΒΟΥΔΟΥΡΗ

ΟΙ ΜΟΥΣΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΚΑΤΩ ΧΡΟΝΟΥΣ

Δ' *Καθήκοντα Κανοναρχῶν.*

Χοροστατοῦντος τοῦ Πατριάρχου, ἐν τῷ ἑσπερινῷ, μετὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀνάγνωσιν τοῦ Προοιμιακοῦ καὶ τὴν ἀκολουθοῦσαν αἴτησιν τοῦ διακόνου, πρὶν ἢ ἀρχίσῃ τὴν ψαλμῳδίαν ὁ πρωτοψάλτης, ὁ πρῶτος καὶ ὁ δεύτερος κανονάρχης ἔρχονται καὶ ἵστανται ἑκατέρωθεν τοῦ Πριμικηρίου, κρατοῦντος τὴν λαμπάδα ἀπέναντι ἀκριβῶς τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου· ἐκ τῆς θέσεως ταύτης ὁ πρῶτος λέγει χῦμα μεγαλοφώνως ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν χοροστατοῦντα Πατριάρχην τὸ *Κέλευσον δέσποτα ἅγιε*· ἦχος πρῶτος (ἢ ἄλλος ἦχος, ὁ τῆς ἡμέρας)· τοῦ Πατριάρχου εὐλογοῦντος τοὺς κανονάρχας ἱσταμένους ἔτι ἐν τῇ θέσει ταύτῃ καὶ νεύοντος πρὸς τὸν ἄρχοντα τῆς ψαλμῳδίας, ἄρχεται ὁ πρωτοψάλτης ψάλλειν τὸ Κεκραγάριον κατὰ τὸν ἦχον τῆς ἡμέρας ἐκείνης· εἶτα οἱ κανονάρχαι ποιοῦντες μετανοίας καὶ ὑπόκλισιν ἐπανέρχονται εἰς τὰς ἐν τῷ ἀναλογίῳ θέσεις αὐτῶν· καὶ ἀμέσως ὁ πρωτοκανονάρχης κανοναρχεῖ τὰ ὑπὸ τοῦ πρωτοψάλτου ἢ τοῦ δομεστίκου ψαλλόμενα τροπάρια· τὸ αὐτὸ ποιεῖ διὰ τὸν λαμπαδάριον καὶ τὸν δομέστικον τοῦ δευτέρου χοροῦ ὁ κανονάρχης τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ. Πρὸ δὲ τῆς ἀπολύσεως τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἑσπερινοῦ, ἀπαγγελλομένου ὑπὸ τοῦ πατριάρχου τοῦ *Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα,* οἱ εἰρημένοι κανονάρχαι ἐκ τῶν θέσεων αὐτῶν ἐξέρχονται, ἔρχονται καὶ ἵστανται αὖθις ἑκατέρωθεν τοῦ Πριμικηρίου· ποιοῦσιν ἀμφότεροι ταὐτοχρόνως μίαν μετάνοιαν μετὰ σχή-

ματος· εἶτα ἐλθόντες ἔνθα ἡ εἴσοδος εἰς τὸν σωλέαν, μὲ τὴν ἔναρξιν τῆς ἀπαγγελίας ὑπὸ τοῦ ἀναγνώστου-πατριαρχικοῦ ἐφημερίου τοῦ *Εἰς πολλὰ ἔτη δέσποτα, Ἅγιος ὁ Θεὸς* κτλ., οἱ κανονάρχαι σταυροκοποῦνται καὶ αὐτοί, εἶτα ποιοῦσι μίαν μετάνοιαν, ἔπειτα σχῆμα καὶ ἔπειτα ἐπανέρχονται εἰς τὴν προτέραν ἑκατέρωθεν τοῦ Πριμικηρίου θέσιν, ὅθεν ποιοῦσιν αὖθις μίαν ἔτι μετάνοιαν· ἔπειτα ἀνὰ εἷς προσερχόμενοι ἀσπάζονται τὴν δεξιὰν τοῦ Πατριάρχου μεθ' ὃ ὀπισθοβαδίζοντες ἐπανέρχονται εἰς τὴν ἐκ τῆς ὁποίας ὡρμήθησαν θέσιν· ἐκ ταύτης δὲ καὶ οἱ δύο συγχρόνως καὶ αὖθις ποιοῦσι σχῆμα, κατόπιν ἡσυχῇ ἐπανέρχονται εἰς τὰ ἀναλόγια καθ' ὃν χρόνον ὑπὸ τοῦ πρωτοψάλτου ψάλλεται τὸ Ἀπολυτίκιον.

Ἐν τῷ ὄρθρῳ ὁ πρωτοκανονάρχης, ἐν τοῖς παλαιοτέροις χρόνοις, μετὰ τὰ Εὐλογητάρια καὶ τὴν ἐκ τοῦ ἁγίου βήματος ἐκφώνησιν τοῦ ἱερέως, ἤρχετο καὶ ἵστατο εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ, ὅθεν ἔλεγε μεγαλοφώνως χῦμα τὴν Ὑπακοήν· ἀμέσως δὲ ἔπειτα ἐκανονάρχει τὰ Ἀντίφωνα ἱστάμενος εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν [18]), εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ· τανῦν ἡ μὲν Ὑπακοὴ ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ δευτέρου κανονάρχου ἐκ τῆς ἐν τῷ ἀναλογίῳ θέσεως αὐτοῦ, τὸ δὲ μετὰ τὴν στ´ ᾠδὴν Κοντάκιον, ὁ Οἶκος καὶ τὸ Ὑπόμνημα τῆς ἡμέρας ἀναγινώσκεται πάντοτε ὑπὸ τοῦ πρωτοκανονάρχου.

Κατὰ τὰς πατριαρχικὰς χοροστασίας καὶ λειτουργίας, ὁ πρωτοκανονάρχης κανοναρχεῖ καὶ τὸν Πατριάρχην ψάλλοντα ἀπὸ τοῦ θρόνου τὴν θ´ ᾠδὴν τοῦ κανόνος καὶ τὸ ἀναστάσιμον ἢ τῆς ἑορτῆς Ἐξαποστειλάριον· μετὰ δὲ δὲ τὸ τρίτον Ἐξαποστειλάριον, οὗτινος τὸ τέλος λαμβάνεται καὶ περαίνεται ὑπὸ τοῦ λαμπαδαρίου ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ, ἀμέσως οὗτος μετὰ τοῦ δευτέρου κανονάρχου ἔρχεται παρὰ τὸν Πριμικήριον καὶ λέγει ὡς ἐν τῷ ἑσπερινῷ τὸ *Κέλευσον δέσποτα ἅγιε*, μεθ' ὃ ὁ πρωτοψάλτης ἄρχεται ψάλλειν *Πᾶσα πνοή*. Διαρκούσης τῆς Μεγάλης Δοξολογίας, ψαλλομένου ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ χοροῦ τοῦ στίχου *Παράτεινον τὸ ἔλεός σου*, οἱ αὐτοὶ κανονάρχοι ἐξέρχονται καὶ ἵστανται ἀπέναντι τοῦ Πατριάρχου, ποιοῦσι μετανοίας, σχήματα, χειροφιλήματα κλπ. ὡς τοῦτο γίνεται εἰς τὸ τέλος τοῦ ἑσπερινοῦ [19]). Ὁ πρωτοκανονάρχης ἀναγινώσκει κατὰ τὰς μεγάλας καὶ ἐπισήμους

[18]) Χειρόγραφον περιέχον τὴν τάξιν, κατὰ τὸ σύνηθες τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας κλπ. ἀντιγραφὲν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ιθ´ αἰῶνος.

[19]) Τὸ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ψαλμῳδίας ἐκφωνούμενον ὑπὸ τοῦ πρωτοκανονάρχου τοῦ χοροῦ ***Κέλευσον δέσποτα ἅγιε· ἦχος πρῶτος***, σημαίνει ὅτι ὁ μουσικὸς χορὸς αἰτεῖται τὴν ἄδειαν τοῦ δεσπότου (τοῦ Πατριάρχου) ἵνα κάμῃ τὴν ἔναρξιν τῆς ψαλμῳδίας τῆς ἀκολουθίας τῆς ἑορτῆς, τῶν τροπαριων αὐτῆς ἀρχομένων ἀπὸ τῶν ἦχον ἐκεῖνον· ἡ δὲ πρὸ τῆς ἀπολύσεως τοῦ ἑσπερινοῦ καὶ τῆς ἀκολουθίας τοῦ ὄρθρου τριττὴ μετάνοια, τὸ σχῆμα καὶ τὸ χειροφίλημα τῶν κανοναρχῶν δηλοῦσι τὸ τέλος τῆς ψαλμῳδίας τοῦ ἑσπερινοῦ καὶ τοῦ ὄρθρου.

ἑορτὰς τὸν Ἀπόστολον ἱστάμενος εἰς τὰς κατωτέρας βαθμίδας τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, λειτουργοῦντος τοῦ Πατριάρχου· ἐνῷ ὁ Πατριάρχης ὁσάκις ἁπλῶς χοροστατεῖ, ὁ Ἀπόστολος ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ κανονάρχου ἀπὸ τῆς παρὰ τὸ ἀναλόγιον τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ θέσεως, κειμένης ἀπέναντι ἀκριβῶς τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου.

Ἡ ψαλμῳδία τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ.

Τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας οἱ ψάλται ἀκολουθοῦσι τὴν ψαλμῳδίαν τοῦ παρελθόντος τοῦ πατριαρχικοῦ τούτου ναοῦ. Ἡ δὲ ψαλμῳδία αὕτη παρελήφθη ὑπὸ τῶν ἐκ διαδοχῆς διδασκάλων πρωτοψαλτῶν τῆς μετὰ τὴν ἅλωσιν καὶ κατόπιν ἐποχῆς. Τὸ μέλος τοῦτο τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων εἶναι δεσμευμένον διὰ τῆς ἀρχαίας γραφῆς, ἥτις ἦτο μὲν δυσχρηστάτη καὶ δυσμνημόνευτος, ὅμως διὰ τῶν πολλῶν αὐτῆς σημαδίων καὶ σημαδοφώνων κατορθώνουσα νὰ ὑποδηλοῖ εἰς τοὺς εἰδήμονας τῆς μουσικῆς τοῦ Βυζαντίου τέχνης ὄχι μόνον τὸ μουσικὸν μέλος, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς παράστασιν αὐτοῦ διάφορα σχήματα τῆς φωνῆς, εἰς τοῦτο χρησιμευούσης τῆς χειρονομίας. Τῆς γραφῆς δὲ ταύτης τὴν κλεῖδα κατεῖχον οἱ μουσικοδιδάσκαλοι τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ, ἀφοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν μουσικῶν μελῶν τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς ἐποιοῦντο χρῆσιν πρωτίστως καὶ κυρίως κειμένων μουσικῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Κατὰ συνέπειαν οὗτοι ἦσαν μύσται καὶ τῆς γραφῆς καὶ τοῦ δι᾽ αὐτῆς σημαινομένου μουσικοῦ μέλους τῶν ἐκκλησιαστικῶν τροπαρίων· ἡ δὲ μύησις αὕτη, κατὰ φυσικὸν λόγον, δὲν ἦτο δυνατὸν εἰμὴ νὰ περιορίζηται εἰς τοὺς ψάλτας τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἥτις ἦτο ἡ κληρονόμος τοῦ πνευματικοῦ θησαυροῦ ἐν γένει τῶν βυζαντινῶν. Ἐντεῦθεν ἕπεται ὅτι εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μέλους τῆς ἐκκλησιαστικῆς ᾀσματῳδίας χειραγωγοὶ καὶ ὁδηγοὶ ἐχρησίμευον ἑκάστοτε οἱ ψάλται καὶ μουσικοδιδάσκαλοι τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου μετεδίδετο [20]), ἀναμφιβόλως, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἡ μουσικὴ τέχνη καὶ ἐπιστήμη.

---

[20]) Πρβλ. Μουσικὴ Βιβλιοθήκη Τόμ. Α´ 1868 πρόλογος σελ. ξα´ § 41, οὗτινος ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει ὅτι πρὸ τῆς ἁλώσεως ὑπῆρχον σχολεῖα μουσικὰ καὶ ἰδίως πατριαρχικὴ σχολή, ἔνθα πολλοὶ ἐδιδάσκοντο τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην δυσμάθητον γραφήν· διότι πολλοὶ ἦσαν καὶ οἱ ναοὶ καὶ μέγιστοι, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ψάλλοντες διὰ τοῦτο πολλοί. Καὶ ἡ μὲν πατριαρχικὴ ἑλληνικὴ σχολὴ εὐτυχῶς διεσώθη μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ (ἐννοεῖ τὴν Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολήν)· πατριαρχικὴ δὲ μουσικὴ σχολὴ οὐδὲ τὸ ὄνομα ἠκούετο. Ἐν τούτοις ἡ διδασκαλία τῆς μουσικῆς οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ γίνεται, καὶ ***παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς ἱεροψαλτῶν τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ*** καὶ τῶν ἄλλων μουσικοδιδασκάλων· καὶ Μεθοδικὴ διδασκαλία θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ ὑπὸ Π. Γ. Κηλτζανίδου 1881 Πρόλογος σελ. δ´ ὅπου μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρεται ὅτι μετὰ τὴν ἅλωσιν τὴν μουσικὴν τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ τῶν ἄλλων βυζαν-

Κατ' ἐπίδρασιν τοῦ χρόνου ἤρχισε νὰ μὴ ἐκπληροῖ βαθμηδὸν ἡ χειρονομία τὸν σκοπόν της, οἱ δὲ μουσικοὶ ἕνεκα τούτου μετὰ δυσκολίας ἠδύναντο ν' ἀποδώσουν τὸ μουσικὸν μέλος τῶν τροπαρίων· διότι διὰ τὴν μουσικὴν τὴν βυζαντινὴν ἡ χειρονομία ἀπετέλει τὸ ἀπαραίτητον καὶ ἀναπόσπαστον αὐτῆς στοιχεῖον· ἡ χειρονομία ἦτο τὸ μέσον τὸ ἀποδοτικὸν τῆς ἀξίας καὶ σημασίας ἣν ἔχουν τὰ διάφορα σημάδια τῆς μουσικῆς ἐκείνης γραφῆς. Ἂν καὶ ἡ χειρονομία ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος ἤρχισε νὰ σχολάζῃ, διετηρεῖτο δὲ ἀκόμη ἀμυδρῶς ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς, ἐν τούτοις οἱ πατριαρχικοὶ μουσικοδιδάσκαλοι μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ πρωτοψάλτου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Ἰωάννου τοῦ Τραπεζουντίου καὶ τοῦ λαμπαδαρίου αὐτῆς Δανιὴλ διακατεῖχον κατὰ πρᾶξιν καὶ ἐκτέλεσιν τὸ ἀρχαιότερον μέλος καὶ δι' αὐτοῦ ἐξυπηρέτουν τὰς ἀνάγκας τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ.

Ἀκριβῶς δὲ πρὸς περαιτέρω διάσωσιν τοῦ ἀρχαίου τούτου μουσικοῦ μέλους, ὅπως τοῦτο ἐψάλλετο ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐμερίμνησεν ὁ λαμπαδάριος Πέτρος ὁ Πελοποννήσιος, ὅστις διὰ τοῦ γραφικοῦ του συστήματος ἔγραψεν ὅλην τὴν μουσικὴν παράδοσιν τοῦ παρελθόντος. Ὄχι μόνον ἐξησφάλισε τὸ ἀρχαῖον μέλος ὅπερ πρὶν ἦτο γραμμένον μὲ τὴν ἀρχαιοτέραν γραφήν, ἀλλ' ἐφρόντισεν ὁ μουσικώτατος οὗτος λαμπαδάριος καὶ ἐμελοποίησεν ἐν μέρει καὶ τὸ κατὰ προφορικὴν διδασκαλίαν μέχρις αὐτοῦ διασωθὲν μέλος, ὅπερ οὐδέποτε πρότερον εἶχε γραφῇ λόγῳ, φαίνεται, τοῦ ἀκαταλλήλου τῆς γραφῆς ἐκείνης νὰ γράψῃ μέλος συντόμου στιχηραρικοῦ ἢ εἱρμολογικοῦ εἴδους. Ἐκ τούτου γίνεται δῆλον ὅτι καὶ μέχρι τοῦ Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου ἡ μουσικὴ παράδοσις διεσώζετο ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ, ἣν δὲ διεφύλαττον πάντοτε καὶ οἱ μετ' αὐτὸν γενόμενοι πατριαρχικοὶ ψάλται, διότι καὶ οὗτοι ἔψαλλον ἀρχαιοτέρων πάντοτε πρωτοψαλτῶν τοῦ ναοῦ μαθήματα, ἅτε ἀντιπροσωπεύοντα τὸ ἐκκλησιαστικὸν μέλος.

Ἡ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος γενομένη μεταρρύθμισις τῆς γραφῆς τοῦ λαμπαδαρίου τούτου Πέτρου καὶ ἡ ἀντικατάστασις βαθμηδὸν αὐτῆς διὰ τοῦ καὶ νῦν ἰσχύοντος γραφικοῦ συστήματος διόλου δὲν ἔθιξε τὸ ἀρχαῖον μουσικὸν μέλος ἀπὸ ἀπόψεως οὐσίας αὐτοῦ. Ὑπὸ τὴν λέξιν δὲ μεταρρύθμισις ἐνταῦθα ἐννοητέον τοῦτο· ὅτι ἅπαν τὸ μουσικὸν ὑλικὸν ὅπερ ἦτο γραμμένον διὰ τῆς γραφῆς τοῦ λαμπαδαρίου Πέτρου, με-

---

τινῶν διδασκάλων ἐξηκολούθησαν ἐξηγοῦντες καὶ ἀναπτύσσοντες εἴτε διὰ τῆς διδασκαλίας εἴτε διὰ συγγραμμάτων πολλοὶ καὶ διάφοροι ἐν σοφίᾳ, ἐπιστήμῃ καὶ τέχνῃ διαλάμψαντες· ἐν δὲ τῷ Ἁγίῳ Ὄρει τῷ Ἄθῳ καὶ ***ἐν τῇ Μεγάλῃ Πατριαρχικῇ Ἐκκλησίᾳ ἡ μουσικὴ αὕτη οὐκ ἔπαυσε διατηρουμένη καὶ διδασκομένη.***

τεφέρθη κατ' ἐξήγησιν ἢ ἑρμηνείαν εἰς τὴν νέαν γραφὴν ὑπὸ τοῦ λαμπαδαρίου καὶ εἶτα πρωτοψάλτου τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ Γρηγορίου († 1821) χρησιμοποιήσαντος εἰς τὸ ἐξηγητικὸν αὐτοῦ ἔργον ὡς βοηθὸν καὶ τὸν Χουρμούζιον τὸν Χαρτοφύλακα. Ἐνῶ δὲ ἡ παραδοχὴ καὶ ἐπικράτησις τοῦ νέου τούτου γραφικοῦ συστήματος τοῦ βυζαντινοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μέλους ἀποτελεῖ ἕνα ἀρκετὰ σπουδαῖον καὶ σημαντικὸν σταθμὸν διὰ τὴν ἡμετέραν μουσικὴν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς τελειοποιήσεως τῆς γραφῆς αὐτῆς, ὅμως ἡ μεταρρύθμησις αὕτη δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἀναφερομένη καὶ εἰς τὸ μέλος, ὅπερ παρέμεινεν ἄθικτον καὶ ἐν τῇ γραφῇ ταύτῃ, τῇ τελευταίᾳ, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καθὼς διεφύλαξε τοῦτο ἡ ἀδιάλειπτος προφορικὴ διδασκαλία τῶν ψαλτῶν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας [21].

(ἀκολουθεῖ).

---

[21]) Ὅτι ἡ Ἐκκλησία θεωροῦσα τὴν ἐκκλ. μουσικὴν ἱερὰν παράδοσιν ἐπρονόει κατὰ τῆς εἰσκομίσεως ξένων στοιχείων· ὅτι δὲν ἐπέτρεπεν οὐδεμίαν μετατροπὴν αὐτῆς καὶ ὅτι πᾶσαν παρεκτροπὴν νεωτεριστῶν οὐδέποτε ἐπεδοκίμασε, μᾶλλον δὲ καὶ ἐπάταξε πάντοτε ἀμειλίκτως βλέπε Γ. Ι. Παπαδοπούλου Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τῆς β. μ. 1904 σελ. 209.— Μ. Ι. Γεδεὼν καταδίκη τῆς ἐν τῇ ἱ. μ. καινοτομίας ἐν Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ ἔτος ΚΖ΄ ἀριθ. 34, 19 Αὐγούστου 1907 σελ. 509. — Κ. Α. Ψάχου, Τὸ ζήτημα τῆς β. ἐκκλ. μ. ἐν Εὐαγγελισμῷ ἔτους Β΄ ἀριθ. 17, 17 Σεπτεμβ. 1713.— Φιλ. Βαφείδου Ἐκκλ. Ἱστορ. Τόμ. Γ΄ Μέρος Β΄ σελ. 366.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Παρασημοφορία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

*Τῇ 27 τοῦ μηνὸς προσελθὼν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὁ ἐν Ἀγκύρᾳ Πρεσβευτὴς τῆς Ρουμανίας Ἐξοχώτατος κ. Ἀλέξανδρος Τελεμάκ, ἐν συνοδείᾳ τοῦ ἐνταῦθα Γενικοῦ Προξένου τῆς Ρουμανίας κ. Κωνσταντίνου Κρέτζου, ἐκόμισε τῇ Α. Θ. Παναγιότητι τὸν Μεγαλόσταυρον τοῦ Ἀνωτάτου Ρουμανικοῦ Παρασήμου τῆς «Πιστῆς Ὑπηρεσίας» (**Marea Cruce Serviciul Credincios**), ἀπονεμηθέντα Αὐτῇ ὑπὸ τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως Καρόλου τοῦ Β´ εἰς ἔνδειξιν τιμῆς καὶ εὐλαβείας πρὸς τὸ σεπτὸν Πατριαρχικὸν πρόσωπον καὶ πρὸς ὃ φέρει τοῦτο ὑψηλὸν ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα.*

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐξέφρασε θερμοτάτας εὐχαριστίας παρακαλέσασα τὴν Α. Ἐξοχότητα ὅπως διαβιβάσῃ ταύτας πρὸς τὴν Α. Μεγαλειότητα τὸν Βασιλέα καὶ τὴν ἔντιμον Ρουμανικὴν Κυβέρνησιν.

Ἡ «Ὀρθοδοξία» ὑποβάλλει τῇ Α. Θ. Παναγιότητι τὰ εὐλαβῆ αὐτῆς συγχαρητήρια.

* * *

Πατριαρχικαὶ χοροστασίαι.

— Ἡ Α. Θ. Π. ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανσέπτῳ πατριαρχικῷ ναῷ κατὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Τυφλοῦ, τὴν ἑορτὴν τῆς Θ. Ἀναλήψεως, τὴν Κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς ἀναγνοῦσα ἅμα καὶ τὰς εὐχὰς τῆς γονυκλισίας καὶ συγχοροστατοῦντας καὶ συμπροσευχομένους ἔχουσα τοὺς σεβ. μ/τας Προύσης, Ἡλιουπόλεως, Θεοδωρουπόλεως, Λαοδικείας καὶ Αἴνου, καὶ τὴν ἑορτὴν τῶν πρωτοκορυφαίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.

— Εὐλαβεῖ δὲ παρακλήσει τῶν οἰκείων ἐκκλ/κῶν ἐπιτροπῶν μεταβᾶσα ἐχοροστάτησε τὴν μὲν Κυριακὴν τῶν Πατέρων τῆς Α´ Οἰκ. συνόδου (13) ἐν τῷ ἱ. ναῷ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ Βαφεοχωρίου, τὴν δὲ Δευτέραν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (21) ἐν τῷ πανηγυρίζοντι ἱ. ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος Σταυροδρομίου, γενομένη δεκτὴ καὶ προπεμφθεῖσα μετὰ πολλῶν τιμῶν καὶ ἐνδείξεων βαθυτάτου σεβασμοῦ, διερμηνευθέντος καὶ δι' ἐπὶ τούτῳ καταλλήλου προσφωνήσεως ὑπὸ τοῦ σεβ. Μ/του Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντίνου, ἀρχιερατικῶς προϊσταμενεύοντος ἐν Σταυροδρομίῳ καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Δημ. Δεβετζῆ, προέδρου τῆς Ἐφοροεπιτροπῆς Βαφεοχωρίου. Τὸν θ. λόγον ἐκήρυξαν κατὰ μὲν τὴν α´ ὡς ἄνω χοροστασίαν (13) ὁ πανοσιολ. Δευτερεύων κ. Μάξιμος, κατὰ δὲ τὴν β´ (21) ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμ. Καλλίνικος.

Πατριαρχικὰ συγχαρητήρια.

Τοὺς ἑορτάσαντας σεβ. Μ/τας: Λαοδικείας κ. Δωρόθεον (5) καὶ Θεοδωρουπόλεως κ. Λεόντιον (18) ἡ Α. Θ. Παναγιότης συνεχάρη ἐπισκεφθεῖσα αὐτούς, διὰ γραμμάτων δὲ πατριαρχικῶν τοὺς σεβ. Μ/τας: Καστορίας κ. Νικηφόρον (2), Ρόδου κ. Ἀπόστολον καὶ Λέρου-Ἀστυπαλαίας κ. Ἀπόστολον (30).

Πατριαρχικὸς Ναός.

— Ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τῷ Σαββάτῳ τῶν Ψυχῶν ἐλειτούργησεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Χριστουπόλεως κ. Μελέτιος. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐλειτουργήθη ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Παρεκκλησίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἀναγνοῦσα ἐν τέλει Τρισάγιον.

— Κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν δύο ἐν ταῖς κοινότησι χοροστασιῶν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὡς καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς ἀποδοσεως τοῦ ἁγίου Πάσχα, κατὰ τὴν τάξιν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐχοροστάτησεν ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Ἱ. Πατρ. καὶ Σταυρ. Μονὴ Ἁγίας Τριάδος.

Τῇ Δευτέρᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (21 λήγοντος) πανηγυρίζοντος τοῦ ἱ. ναϋδρίου τῆς ἐν Χάλκῃ ἱ. ταύτης μονῆς τὴν θ. λειτουργίαν ἐτέλεσαν οἱ σεβ. Μ/ται: Προύσης κ. Πολύκαρπος, πρόεδρος τῆς Ἐφορείας τῆς ἱ. Θεολ. Σχολῆς, Αἴνου Γερμανός, μέλος αὐτῆς, καὶ Φιλαδελφείας Αἰμιλιανός, σχολάρχης, ἐν συρροῇ πολλοῦ ἐκκλησιάσματος.

Ἐπισκέψεις.

Ἐπεσκέφθησαν τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ἐγένοντο δεκτοὶ παρὰ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι:

— Τῇ 18 Ἰουνίου ὁ κ. Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Λ. Γάφος, ἐκζητήσας τὰς εὐχὰς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐπὶ τῇ ἐπ' ἀδείᾳ ἀναχωρήσει αὐτοῦ εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

— Τῇ 27 ὁ ἐν Ἀγκύρᾳ Πρεσβευτὴς τῆς Ρουμανίας Ἐξοχώτατος κ. Ἀλέξανδρος Τελεμάκ, ἐν συνοδείᾳ τοῦ ἐνταῦθα Γενικοῦ Προξένου τῆς Ρουμανίας κ. Κωνσταντίνου Κρέτζου. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀντεπεσκέφθη τὴν Α. Ἐξοχότητα τῇ 29 τοῦ μηνὸς μ. μ. εἰς τὸ ἐν Βοσπόρῳ θέρετρον τῆς Ρουμανικῆς Πρεσβείας.

— Τῇ 29 ὁ ἐν Ἀγκύρᾳ Πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος Ἐξοχώτατος κ. Ρ. Ραφαήλ. Τὴν ἑπομένην τὴν Α. Ἐξοχότητα, ἀναχωροῦσαν διὰ τὸ ἐξωτερικόν, ἐκ μέρους τῆς Α. Θ Παναγιότητος ἀντεπεσκέφθη καὶ ἀπεχαιρέτησεν ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος.

— Τῇ 29 ὁ Ἕλλην βουλευτὴς κ. Κωνσταντῖνος Ζαρίφης, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ ἐνταῦθα.

— Ἐπεσκέφθησαν ἐπίσης τὰ Πατριαρχεῖα τῇ 13ῃ τοῦ μηνὸς οἱ Ἰάπωνες χριστιανοὶ βιομήχανοι κ. κ. Mr. Yoshizo Iwahashi καὶ Mr. M. Saiki καὶ τῇ 16ῃ ὁ στρατιωτικὸς ἀκόλουθος τῆς ἐνταῦθα Πρεσβείας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν κ. Royden Williamson καὶ ὅμιλος καθολικῶν ἀδελφῶν τῆς Notre-Dame de Sion.

Γραμμάτων τελεταί.

Κατὰ τὴν γενομένην τῇ 11 τοῦ μηνὸς τελετὴν τῆς ἐπιδόσεως τῶν διπλωμάτων εἰς τοὺς ἐφετεινοὺς ἀποφοίτους τῆς Ροβερτείου Σχολῆς, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος ἐν συνοδείᾳ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Τουρκικοῦ Γραφείου κ. Εὐθυμίου Μαυρίδου.

Ἐπίσκοπος Κισσάμου-Σελίνου Χρυσόστομος.

Τηλεγραφικῶς ἀνήγγειλε τῇ Ἐκκλησίᾳ ὁ σεβ. Μ/της Κρήτης κ. Τιμόθεος τὸν αἰφνίδιον θάνατον τοῦ θεοφιλ. ἐπισκόπου Κισσάσμου καὶ Σελίνου ***Χρυσοστόμου Ἀγγελιδάκη***, ἐπισυμβάντα τῇ 13 τρέχοντος μηνός. Τῆς κηδείας αὐτοῦ προέστη ὁ σεβ. Μ/της Κρήτης μετὰ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τῆς νήσου. Ἡ Α. Θ. Π. ηὐχήθη ἐν συνόδῳ μετὰ τῶν σεβ. ἀρχιερέων ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀοιδίμου ἐπισκόπου, συνελυπήθη δὲ τηλεγραφικῶς τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης.

Ὁ ἀοίδιμος ἱεράρχης, Κρὴς τὴν καταγωγήν, μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν αὐτοῦ ἐκ τῆς Θεολ. σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, διηκόνησε τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν Ἀθήναις καὶ Ἀμερικῇ καὶ εἶτα ἐν ΚΠόλει ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Μελετίου Δ´ διατελέσας Δευτερεύων τῶν πατριαρχ. διακόνων καὶ εἰσηγητὴς παρὰ τῷ Πατριάρχῃ, ἀπὸ δέ τοῦ 1923 καὶ αὖθις ἐν Ἀθήναις, προσληφθεὶς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ ΟΔΕΠ καὶ τοῦ Γεν. Ἐκκλ. Ταμείου. Τῇ 28 Ἰανουαρίου 1936 ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς ἱ. συνόδου τοῦ Οἰκουμ. Θρόνου ἐπίσκοπος Κισσάμου καὶ Σελίνου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης.

Τοῦ ἀοιδίμου ἐπισκόπου Κισσάμου καὶ Σελίνου Χρυσοστόμου αἰωνία ἡ μνήμη!

Μιχαὴλ Κουρεμένος

Ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἐπιστημονικῆς δράσεως αὐτοῦ ἠρέμως ἀπεβίωσε τῇ 18ῃ, συνεπείᾳ καρδιακῆς ἀσθενείας, καὶ ἐκηδεύθη τῇ 20ῇ τοῦ μηνὸς ὁ ἐκ τῶν κορυφαίων ἰατρῶν τῆς ἡμετέρας πόλεως Μιχαὴλ Κουρεμένος, Ἀρχηγὸς τοῦ Παθολογικου Τμήματος τῶν Νοσοκομείων Βαλουκλῆ καὶ ἔγκριτον μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐφορείας τῆς Κοινότητος Σταυροδρομίου.

Σεπτῇ Πατριαρχικῇ ἐντολῇ τῆς κηδείας τοῦ ἀειμνήστου Πατριαρχικοῦ ἰατροῦ, γενομένης ἐν τῷ ἐν Σταυροδρομίῳ ἱερῷ ναῷ τῶν Εἰσοδίων τῆς Παναγίας, προέστη ὁ σεβ. Μητροπολίτης Ἡλιουπόλεως κ. Γεννάδιος μετὰ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντίνου καὶ Αἴνου κ. Γερμανοῦ. Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐξεπροσώπησεν ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος. Κατάλληλον ἐπικήδειον λόγον ἐξεφώνησεν ὁ προεξάρχων Ἀρχιερεύς, μετ᾽ αὐτὸν δὲ ὡμίλησαν οἱ ἐντιμ. κ. κ. Ν. Φερμάνογλους, ἰατρός, καὶ Δ. Βαρσάμης, βακτηριολόγος. Κατὰ τὴν κηδείαν ἔψαλον οἱ Πατριαρχικοὶ ψάλται.

Βασίλειος Λαμπρινίδης.

Τῇ 24 τοῦ μηνὸς ἀπεβίωσε, συνεπείᾳ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, ὁ ἐκ τῶν Πατριαρχικῶν κλητήρων Βασίλειος Λαμπρινίδης.

Ὁ ἀείμνηστος, ὑπηρετίσας ἐπὶ μακρὸν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, κατέλιπε μνήμην ἀγαθὴν ὑπαλλήλου εὐγενοῦς, φρονίμου καὶ λίαν λεπτοῦ περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ.

Τῆς κηδείας αὐτοῦ, τελεσθείσης ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, προέστη ὁ σεβ. Μητροπολίτης Χριστουπόλεως κ. Μελέτιος. Ἐκ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ πανοσιολ. Μ. Ἐκκλησιάρχης κ. Ἰσίδωρος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

Ἀσματικὴ ἀκολουθία τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος καὶ ἰαματικοῦ Ὀρέστου τοῦ ἐκ Τυάνων τῆς Καππαδοκίας.... νῦν πρῶτον ἐκδιδομένη ἀναλώμασιν, ἐπιστασίᾳ τε καὶ ἐπεξεργασίᾳ Σοφοκλέους Ἀβρ. Χουδαβερδόγλου Θεοδότου τοῦ Τυανέως. Ἀθήνησιν ͵αωλστ΄.

Ὁ εὐρυμαθὴς καὶ πολύγλωσσος λόγιος καὶ συμπολίτης ἡμῶν κ. Σοφοκλῆς Α. Χουδαβερδόγλους—Θεόδοτος, γνωστὸς τοῖς πᾶσιν ἐκ τῶν ἄλλοτε ἐμβριθῶν κα σοβαρῶν μελετῶν, ἀνακοινώσεων καὶ διαλέξεων, ὡς καὶ ἐκ διατριβῶν, δημοσιευμάτων καὶ συγγραφῶν αὐτοῦ, ἐξέδωκεν ἐσχάτως λίαν φιλοκάλως τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Ὀρέστου τοῦ Τυανέως, ἰατροῦ τὴν τέχνην, μετὰ προλεγομένων κα σημειώσεων. Ὁ κ. Σ. Α. Θεόδοτος, ἀσχολούμενος πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν φιλολογίαν, μέγαν δὲ σεβασμὸν καὶ ἰδιαιτέραν εὐλάβειαν τρέφων πρὸς τὸν συμπατριώτην αὐτοῦ ἅγιον Ὀρέστην, καὶ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν βλέπων, ὅτι ἡ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ψαλλομένη Ἀκολουθία αὐτοῦ οὐχ εὕρηται ἐν τοῖς ἐν χρήσει ἐντύποις Μηναίοις τῆς Ἐκκλησίας καὶ θέλων νὰ ἀναπληρώσῃ τὸ κενὸν τοῦτο, ἠναγκάσθη νὰ διεξέλθῃ οὐ μόνον πάσας τὰς ἀπὸ τοῦ 1527 μέχρι τοῦ 1895 γενομένας ἐν Βενετίᾳ 90 ἐκδόσεις τῶν Μηναίων, ἀλλὰ νὰ ἀνατρέξῃ καὶ εἰς τὰς πρώτας πηγάς, μελετῶν τοὺς ἀρχαίους χειρογράφους κώδικας διαφόρων βιβλιοθηκῶν, τῆς ἐθνικῆς τῶν Παρισίων, τοῦ Βατικανοῦ, τοῦ Βερολίνου, τοῦ ἁγίου Μάρκου, τῆς ἐν Ὀξωνίῳ Βαλδεϊανῆς, τῆς Ἀμβροσιανῆς, τῆς ἐθνικῆς τῶν Ἀθηνῶν, τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει καὶ ἄλλων, καὶ μὴ εὑρὼν τὴν ζητουμένην Ἀκολουθίαν, ἀπετάθη τῷ 1904 εἰς τὸν ἐκ Μαδύτου ἀείμνηστον διδάσκαλόν μου Προηγούμενον Χρυσόστομον τὸν Λαυριώτην, ὅστις γινώσκων ἄριστα οὐ μόνον τὴν ἀρχαίαν κλασικὴν προσῳδιακήν, ἀλλὰ καὶ τὴν μεταγενεστέραν ρυθμικὴν ἐκκλησιαστικὴν ποίησιν, καὶ ἔξοχος μελοποιὸς καὶ μουσικοσυνθέτης ὤν, λίαν προφρόνως ἀπεδέξατο τὴν παράκλησιν τοῦ κ. Σ. Α. Χ. Θεοδότου, καὶ ἐποίησε τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ἁγίου Ὀρέστου, ἥν, ἐγκριθεῖσαν ὑπὸ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐπῄνεσε μὲν ἡ Α. Μακ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος, («Ἐκκλησία» 3 Ὀκτωβρίου 1936 σελ. 319—320), ἐποιήσατο δὲ χρῆσιν αὐτῆς καὶ ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βενιαμὶν ὁ Α΄ διατάξας ἵνα ψαλῇ τῇ 10 Νοεμβρίου1936 ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἁγίου Ὀρέστου ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Παρεκκλησίῳ τοῦ ἁγίου Εὐσταθίου.

Ἐκ τῆς ἐνδελεχοῦς ταύτης μελέτης τῶν διαφόρων κωδίκων, ὁ κ. Σ. Α. Χ. Θεόδοτος ἀπεκόμισε πλείστας ὅσας σπουδαίας καὶ πολυτίμους ἱστορικὰς εἰδήσεις, ἀγνώστους μέχρι σήμερον καὶ ἐπιχεούσας πλῆρες φῶς εἰς πολλὰ σκοτεινὰ σημεῖα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἁγιολογίας, ἰδίᾳ δὲ δαπάνῃ ἐκδιδοὺς τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Ὀρέστου, καθορίζει ἐπακριβῶς καὶ τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον καὶ τὸν τρόπον τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ καὶ τὴν ἡμερομηνίαν τῆς μνήμης αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα συνεσχετίζοντο καὶ μετ' ἄλλων ζητημάτων καὶ γεγονότων, δὲν παρέλειψε νὰ ἐξετάσῃ γράφων καὶ ταῦτα, καὶ ἰδίᾳ περὶ τῆς πόλεως τῶν Τυάνων καὶ τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς, καὶ ἐντεῦθεν ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ ἀνέλθῃ καὶ εἰς τοὺς προχριστιανικοὺς χρόνους, οὓς ἐρευνῶν διὰ τοῦ λύχνου τοῦ ἱστοριοδίφου, ἐσημείωσε πλείστας ὅσας πληροφορίας περὶ τῆς πόλεως τῶν Τυάνων, ἅτινα κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους ὑπῆρξαν ὡσαύτως ἐπίσημα, διότι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τῷ 366 ἐπὶ Οὐάλεντος Α΄ συνεκροτήθη τοπικὴ Σύνοδος ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Εὐσεβίου, ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας, προκατόχου τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, εἰς ἣν παρέστησαν πολλοὶ ἐπίσκοποι, πρὸς βεβαίωσιν τῆς πίστεως τῶν συνεληλυθότων εἰς τὴν Α΄ Οἰκουμ. Σύνοδον. Ἡ δὲ Ἐκκλησία τιμῶσα τὴν πόλιν τῆς Συνόδου ταύτης καὶ πατρίδα τοῦ ἁγίου Ὀρέστου καὶ ἄλλων Τυανέων ἁγίων (Λογγίνου τοῦ ἑκατοντάρχου, χρηματίσαντος ἐπισκόπου τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ ἐκκλησίας, Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου, Θεοδοσίου τοῦ κοινοβιάρχου, Ἀγαθοδώρου, Οὐάρου καὶ ἄλλων), ὠνόμασε ταύτην Χριστούπολιν, καὶ τῷ 372 προήγαγεν εἰς ἀνεξάρτητον αὐτῆς Μητρόπολιν, ἔχουσαν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῆς καὶ τρεῖς ἐπισκοπάς, τῶν Κυβίστρων, τῆς Φαυστιανουπόλεως καὶ τῶν Σασίμων, καὶ διατηρηθεῖσαν ἀνεξάρτητον μέχρι τοῦ 1365· κατόπιν ὅμως ὑπέστη πολλὰς μεταπτώσεις, ὑπαχθεῖσα ἄλλοτε μὲν τῷ Καισαρείας, ἄλλοτε δὲ τῷ Ἰκονίου, ἄλλοτε τῷ Πισιδείας, καὶ αὖθις τῷ Ἰκονίου καὶ ὑπ' αὐτὸν ἔμεινε μέχρι τοῦ 1924. Ἀρχιεράτευσαν δ' ἐν τῇ 31 μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι, διακριθέντες πάντες διὰ τὸν ἔνθεον ζῆλον καὶ διὰ τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν αὐτῶν πρὸς τὸ λογικὸν ποίμνιον. Λίαν ἐνωρὶς ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἁγίου Ὀρέστου ἱδρύθη ναὸς καὶ μοναστήριον ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ, εἰς ὃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐξ ἁπάσης τῆς Μικρᾶς Ἀσίας συνέρρεον πλήθη εὐλαβῶν χριστιανῶν, κομιζόντων καὶ τοὺς ἀσθενεῖς αὐτῶν καὶ πάσχοντας, οἵτινες τῇ χάριτι τοῦ ἁγίου ἰῶντο θεραπευόμενοι· καὶ ἕνεκα τούτου τὸ μοναστήριον εἶχε μεγάλας ἐξ ἀφιερωμάτων προσόδους, ἃς ἐξησφάλισεν ὁ Μ. Βασίλειος διὰ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θεολόγου, ὃν εἶχε καταστήσῃ ἐπίσκοπον Σασίμων. Τόσον δὲ μεγάλη καὶ διαδεδομένη ἦτο ἡ φήμη τοῦ ἁγίου Ὀρέστου, ὡς ἐκ τῶν πολλῶν θαυμάτων, ἅπερ ἐτέλει, ὥστε βραδύτερον καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ΚΠόλει ἱδρύθη ναὸς ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ. Τοσαύτας καὶ πλείστας ἄλλας εἰδήσεις μανθάνομεν ἐκ τῶν ἀξιολόγων προλεγομένων τοῦ κ. Σοφ. Α. Χ. Θεοδότου, ὅστις τυγχάνει ὄντως ἄξιος πολλῶν ἐπαίνων καὶ συγχαρητηρίων καὶ ἄλλως καὶ διὰ τὴν συμβολὴν αὐτοῦ εἰς τὴν σύνταξιν τῶν ἐπισκοπικῶν καταλόγων τῆς Μ. Ἀσίας. Σημειωτέον δ' ἐπιπροσθέτως ὅτι ὁ σοφὸς καὶ ἑλληνομαθὴς ἐν τῇ πόλει ἡμῶν Ἴβηρ κ. Σάλβα Βαρταζὲ τοσοῦτον ἤρεσε καὶ ἐξετίμησε τὴν ἀκολουθίαν, ὥστε μετέφρασεν εἰς γλαφυροὺς στίχους ἐν Ἰβηρικῇ γλώσσῃ τὸν «Οἶκον» τοῦ κανόνος τοῦ ἁγίου Ὀρέστου.

ΚΠόλις, Ἰούνιος 1937.

† ***Ὁ Λεύκης Παγκράτιος***